

ASBEST s.n. Mineral fibros, cu luciu mătăsos, colorat în deosebi în diverse nuanțe de verde; se întrebuintează drept calorifug în termotehnică și ca izolant în electrotehnică. Cf. LEX. TEHN. Pentru protecția îmbrăcăminții, se folosește sort de piele sau de asbest. HERESCU, N. TEHN. MEC., 162. [Pl. -besturi. / Scris și azbest.]

- N. din fr. asbeste, germ. Asbest.

ÂSCĂ s.f. (Bot.) (La ciupercile sacomicete) Celulă (în formă de măciucă sau de sac alungit.) care constituie organul principal de reproducere; celula mamă. Cf. ENC. AGR. [Pl. -asce.]

- N. din fr. asque.

ASCARID s.m. (Zool.) v. ascarizi.

ASCARIDĂ s.f. (Zool.) v. ascarizi.

ASCARIDE s.f. (Zool.) v. ascarizi.

ASCARIDIOZĂ s.f. (Pat.) Stare patologică datorită prezenței în organism a ascarizilor. In caz de ascaridioză se va adăuga ... 20 gr. de sulfură de carbon. ENC. VET. 31. [Pl. -oze.]

- N. din fr. ascaridiöse.

ASCARITĂ s.f. = limbriç. DR. V 557. [Pl. -carite.]

-

ASCARIZI s.m. pl. (Zool.) Numele unei familii de viermi (cu foarte numeroase specii) de formă cilindrică sau ca un fir,

trăind ca paraziți în intestinul, stomacul, sau ficatul unor vertebrate; limbrici, viermușori, strănși (CANDREA, F. 221). Cf. ENC. AGR. / Și: ascariide s.f. pl. / Sg. ascariid s.m., ascariidă s.f. individ din familia ascarizilor; limbric.]

ASCENDENT, -ă adj., s.m. și f. I. A d j . (În opoziție cu d e s c e n d e n t) care merge înălțându-se, suitor, care urcă. / La studiul progresiei bătrâneții se adaugă] rolul infecțiilor ascendente, pornite din canalele excretorii. PARHON, B. 108. / Tulpina... poate fi... ascendentă, când în porțiunea dela bază este paralelă sau oblică față de suprafața solului, iar apoi devine erectă. DET. PL. LEMN., 5. cf. ib. 215. / Miscare ascendentă. Forță ascendentă. / (Mat.) Progresie ascendentă = progresie ai cărei termeni merg crescând. / (Muz.) Armonie ascendentă = armonie care ia naștere dintr'o suită de cuvinte ce urcă. Gamă ascendentă = gamă care urcă dela tonuri grave la tonuri ascuțite. / (Astr.) Nod ascendent (al unei planete) = punct în care planeta traversează ecliptica, în drumul ei dela Sud la Nord. / (Genealogie) Linie ascendentă = Linia genealogică care urcă dela fiu la părinți, bunici, etc. Linia dreaptă [de rudenie] se împarte în linie dreaptă ascendentă și în linie dreaptă descendentă. HAMANGIU, C. C. 159.

II. S u b s t . (Jur.) 1. (Mai ales la pl.) Rudă în linie ascendentă. Tatăl, mama și ceilalți ascendenți pot face împărțeala bunurilor lor între fii și ceilalți descendenți... Dacă toate bunurile ce ascendentele a lăsat la moartea sa nu au fost cuprinse în împărțeală, bunurile necuprinse se vor împărți conform cu legea. HAMANGIU, C. C. 188.

2. (S . m . sg.) Situație predominantă (față de cineva); influență, autoritate (morală) puternică (asupra cuiva) El

stie câtă admirație mi'nspiră, cât ascendent moral și intelectual exercită asupra-mi. CARAGIALE, M. 93. Prestigiul de care se bucură intelectualul începe să adumbrească pe „cavaler” fiindcă acesta pierde ascendentul exclusiv asupra femeilor. CALINESCU, I. 135. Ascendentul său asupra publicului, parțial năruit, tinde să treacă în domeniul amintirilor. VITNER, CR. 115.

[Pl. -denți, -dente. / Și: (învechit) ascendente adj., s. m.]

- N. din lat. ascendens, -entem (part. verbului ascendere a se sui), fr. ascendant idem.

ASCENDENȚĂ s.f. 1. (Rar, franțuzism) Urcare, suire; ascensiune.

2. Linie (de rudenie) ascendentă. În ascendența lui se aflau... albanezi veniți de-a dreptul de peste Dunăre. CALINESCU, E. O. II 78., Cf. HAȘDEU, I. C. 61.

3. (Neobișnuit) = a s c e n d e n t (II 2). O companire a gesturilor care-i afirmă ascendența asupra ceșorlalți. CONTEMPORANUL, S. II, 1951, nr. 223, 2.

[Pl. -dente. / Și: (învechit) ascendință s. f.]

- N. din fr. ascendance.

ASCENDENTE adj., s.n. v. ascendent.

ASCENDINȚĂ s.f. v. ascendență.

ASCENSIONAL, -A adj. (Despre o forță, o mișcare etc.)
Care are o direcție (sau o mișcare) ascendentă. Forța ascensională (a unui balon, dirijabil etc.) = forță egală cu rezultatul dintre greutatea corpului (balon etc.) și greutatea volumului de aer (sau

lichid) dislocat de acesta. Reglarea debitului de benzină în carburator se bazează pe forța ascensională a plutiterului (floterului).

- N. din fr. ascensionnel.

ASCENSIUNE s.f. Suire, urcare (pe un munte etc.), înălțare în atmosferă (cu balonul etc.) Ascensivunile în Bucegi organizate în fiecare Duminică de C.G.M. dau oamenilor muncii ocazia să cunoască frumusețea munților noștri. / F i g . Urcare, dezvoltare, ascendență, creștere. Ele [eseurile lui Hume] constituiau o apologie... a societății capitaliste, aflată atunci, în Anglia, în ascensiune rapidă. ENGELS, A. 359. Sunt elemente care amintesc de manifestarea ideologică a burgheziei în ascensiune. VITNER, CR. 28. Așa s'a întâmplat cu Aragon, Eluard și alții la care contradicțiile su fost... depășite de ideile... lumii socialiste în plină ascensiune. id. ib. 113. E nevoie ca scriitorul să țină seamă de clasa muncitoare în ascensiune. CONTEMPORANUL, S. II, 1948, nr. 106, 6/6. [Pronunț. -si-u-ne. / Pl. -uni.]

- N. din fr. ascension.

ASCENSOR s.n. Aparat pentru urcat vertical și mecanic (persoane sau lucruri) la diferite etaje ale unei clădiri; lift. Nu vrei în ruptul capului să iei ascensorul. CA. PETRESCU, T. II 135. [Pl. -soare.]

- N. din fr. ascenseur.

ASCET, -A s.m. și f. (Mai ales în biserica creștină primitivă) Călugăr care își petrece viața în post și rugăciune în pustități, pustnic, sihastu, schimnic. Cf. a n a h o r e t . Iacov postnicul, aschitul. DOSOFTEIU, V. S. 43. Iov bătrânul, aschet slab și osos, în rasa-i veche de pănură cafenie, sta chincit

la pământ, înaintea peșterii, a mormântului în care trăia. M. SADO-
VEANU, SĂM. V 975. / Persoană care trăiește în felul unui ascet,
ducând, adică, o viață sobră, cumpătată, retrasă. Ar fi vrut-o pe
Otilia călugăriță, refuzându-se tuturor Atunci ar fi rămas și el
ascet în onoarea și adorarea ei. CĂLINESCU, E. O. II 10. Un revo-
luționar al vremii noastre trebuie să fie un ascet cu mintea lucidă.
JAR, E. 233. [Pl. -ceți. / Și: (învechit) aschit, -ă, aschet, -ă
s. m. și f.]

- N. din fr. ascète.

ASCETIC, -ă adj., adv. 1. A d j . De ascet, schimnicese.

Viață ascetică.

2. A d v . Ca un ascet, schimnicește. Trăește ascetic.

- N. din fr. ascétique.

ASCETISM s.n. Viață de ascet, sihăstrie, schimnicie.

Limbajul ei este doar franc, popular, colorat, izvorit în mod con-
știent din concepția superiorității drepturilor naturii manifesta-
tă împotriva ascetismului medieval. CONTEMPORANUL, S. II, 1948,
nr. 107, 10/5.

- N. din fr. ascétisme.

ĂȘCHE s.f. v. aschie.

ASCHER s.m. (învechit, epoca fanariotă) (Cuvânt literar)
Ienicer, spahiu, soldat turc; (sg. cu înțeles colectiv) Armată tur-
cească, soldățeime turcească, ieniceri, spahii. Jaloba să se vădeas-
că La pași și la sarascheri și la ascheriul din Bender. E. KOGĂL-
NICEANU, ap. TDRG. Sfătuiră să scoată o angarea... Numindu-o cum
că este ajutor de cheltueli Pentru ascherii ce s'adună la Diu...

ZILOT, CRON., ap. HEM. 1801. îndată să se trimită aşcheriul cerşut şi tunuri şi alte trebuincioase pentru războiu. URICARIUL, ap. DG.

[Pl. -cheri. / Şi: aşcheriu s. m.]

- Din turc. 'asker armată, soldat, ŞIO. Cf. a s c h e r l i u .

ASCHERLIU s.m. (invechit, epoca fanariotă) (Cuvant literar, rar; mai ales la pl. Soldat turc. Să-i dea zaherea pentru aşcherlii. DIONISIE, C. 187. Ascherlii [î]... ce doresc a intra în Moldova să facă răutăţi, unii ca aceia să se trimată la cele d'aproape sarhaturi (a. 1774). URICARIUL, VI 437, ap. ŞIO. [Pl. -lii.]

- Din turc. 'aşkerlii soldat. ŞIO. Cf. a s c h e r .

ASCHET s.m. v. ascet.

ASCHIA vb. I. T r a n s . şi r e f l . (= p a s i v)
A (se) rupe sau a tăia (ceva) în aşchii, a (se) sfâşia în aşchii; a lua aşchii, şuviţe sau făşii (din ceva); (despre un lemn, un os etc.) a (se) despărţi în aşchii; aşchii. Lemnarul taie lemnele; bărdasul le aşchieşte şi apoi le ciopleşte. HEM. 1983. O ghiulea de tun se sfărâmă şi aşchiază o bucată de os din titva unui ghinşar. V. COSMOVICI, SĂM. II 458. [Prez. ind. aşchiez. / Şi: (cu schimb de conjug. rar) aşchii (prez. ind. aşchiesc) vb. IV.]

- Derivat dela aşchie, sau dintr'un tip lat. pop. asclare (= assulare, cf. assulatin): v.-prov., cat. asclar.

AŞCHIAT, -ă adj. Desfăcut, rupt, sfâşiat în aşchii. Unde era casa lui Druga, se vede numai un stâlp afumat şi aşchiet de fulger. V. FORESCU, ap. DDRF. [Şi: (Mold.) aşchiét, -ă adj.]

- Participiul lui aşchia cu valoare de adjectiv.

ĂȘCHIE s.f. 1. Bucată (sau despicătură) subțire, lunguia-
 ță și ascuțită de lemn sau de alt corp tare, desprinsă cu ajutorul
 unei unelte tăioase, sau prin lovire. Cf. ț a n d ă r ă , s u r -
c e a . Scoate întâiu bârna den ochiul tău și atunci vei căuta
să scoți așchia cea den ochiul fratelui tău. BIBLIA (1688), ap.
 TDRG. Copaciul mare, dintr'o așchie (= dacă i-a sărit o așchie lo-
 vindu-l cu toporul) nu se taie. PANN, P. V. III 15, cf. ROMÂNUL
 GLUMET, I 31. Aștii de ceale mărunț giluie. ECONOMIA, 220. Pentru
a face șindrila, trebuie a căuta ca bradul să îmble bine, adică să
se despice sau să crape drept. Aceasta se cunoaște cercând mai mul-
ți brazi prin scoaterea din trunchiul lor a unei așchii ca de un
pod de mână de groasă și ca de o palmă de lungă. Dacă așchia aceas-
ta nu crapă drept, bradul se lasă și se caută altul. I. IONESCU,
 M. 396. N'am desprețuit nici hârburile de oale vechi..., nici chiar
așchiile de cremene, pe care astăzi noua știință a arheologiei pre-
istorice le așterne... pe pragul templelor înălțate în onoarea ar-
telor. ODOBESCU, II 236. Să-mi adun în mănunchiu notițele răsipite
aci ca așchiile și ca surcelele ce se împrastie fără folos, când,
cu o teslă rău mânăuită, o calfă de dulgher stângaciu ciopârtește
bârna. id. III 166. Unde conăcesc ei, acolo... fac și aștă focu'..
cu găteașe și ogrinji, cu surcele, cu așchii și cu ce gășesc. JI-
 PESCU, O. ap. HEM. 1982. Până atunci, călătorul adunase niște răs-
cote, surcele și așchii de lemne ce putea afla prin bătătură și
aștășe un focșor bunicel. ISPIRESCU, ap. HEM. 1982. Pocnind se re-
varsă văpaia prin așchii. COȘBUC, AE. 15. Nici un lemn nu se des-
face în așchii lungi ca ulmul. TDRG. Codia biciului i s'a spart în
hășchii și sar din ea puzderii melitate de șoldurile uscate ale
bieților cai. DELAVRANCEA, S. 205. Plumbul se transformă în așchii
lungi desfăcându-se [datorită apei ce s'a turnat peste el] de pe
picioarul secătuit de carne. SAHIA, N. 35. Să apuci pădurile, în co-

dri mulți și surzi, Unde nu-i ieșchie sărită, De voinici tăiată.
 MARIAN, NA. 40. Stejarul..., îndată ce rămase în câteva ășchii, se
rupse. FUNDESCU, L. P. 159. -Oii, săracii de voi. măi perilor, cum
v'or tăie mâine și cum v'or da cenușa'n vânt! - Când ne-a tăia, să
furi o aștie și s'o zvârli în iazul cel de după curte. VASILIU, P.
 L. 230. Adună câteva așchii din lemnul casetei și le puse în ser-
tar. DUMITRIU, B. F. 96. Așchia nu sare departe de trunchiu. ȘEZ.
 I 221, cf. ZANNE, P. I 114. Așchia bradului, dreptatea satului.
 (Dimerlia.) GOROVEI, C. 131. Moșu' taie lemne'n deal; așcile sa-
r(e)'n vale. (Tunetul) id. ib. 371. / (Impropriu) Surcea. Askie =
Sarmentum. ANON. CAR. ALRM II/I h 381. / Strujitură, fâșii de
 lemn scoase la rândeia. Cf. POLIZU. / F i g . Strujind pre svă-
ntul cu aciale brânci au mânuși de her cu unghile ascuțite,
sărint așchi de carnea svântului... DOSOFTEIU, V. S. 97₁.
Se rup de țarini așchiile ploii. LESNEA, A. 97. Cerul crapă'n aș-
chii și schije. BENIUC, V. 123. / F i g . (Cu înțeles abstract)
 înțepătură, împunsătură, săgeată (satirică). Cu excepția unor aș-
chii satirice... satira politică... este slab... reprezentată în
în antologia de față. CONTEMPORANUL, S. II, 1949, nr. 158, 9/4.

2. (Rar, neobișnuit) Pielită care se desface din piele
 în jurul unghiilor (DDRF).

Pl. așchii. / Și: (învechit) așche (așchi), hașchie
 (DELAVRANCEA, S. 205) s. f.; (Ban. și Mehedinți) iașchie (ieschi)
 (VICIU, GL., cf. CADE), ieșchie s. f.; (dial.) aștie (LB.) s. f.;
 (Transilv.) (poate simplă greșală de tipar) așcie (așci) s. f.]

- Din lat. pop. asola (= assula așchie, di minutiv din
assis scândură. Meyer-Lübke, Rom. Gramm. II, § 430): alb. ask'e,
 neo-grec. vegl. jaska (ital. ascola ascula, Arch. glott.
ital. III, 457) neapolitan aska, calabrez, sicilian aska, pugliez
aske, sard. logudorez asa (campidanez astula astula, W a g n e r

Lautlehre der südsardischen Mundarten, 18), v.-prov., cat., asela
portg. acha.

AȘCHIËT, -Ă adj. v. aschiat.

AȘCHII vb. IV. v. aschia.

AȘCHIOARA s.f. Diminutiv al lui aschie. Cf. a ș c h i u -
ț ă , a ș c h i ț ă . Cu barde și cu topoare Să mă facă aschioa-
re. POP., ap. DG. [Pronunț. -chi-oa- . / Pl. oare.]
- Derivat dela aschie cu suf. -oară.

AȘCHIOS, -OASĂ adj. Care se desface cu ușurință în așchii,
în straturi suprapuse. Se numește aschioasă, dacă se alcătuește
din lespegioare mici. la. DG. (Regional.) Slab. De felul lui era
un om aschios, nalt și în puterea vârstei. ISTRATI, GR. 157., cf.
id. ib. 229. [Pronunț. -chi-os.]

- Derivat dela aschie cu suf. -os.

ASCHIT s.m. v. ascet.

AȘCHIȚĂ s.f. (Transilv. și Ban.) Diminutiv al lui aschie.
Cf. LB. Cf. a ș c h i u ț ă , a ș c h i o a r ă . La fântâna
de ieschiță Paste calul lui Ioniță. HODOȘ, P. P. 163. Io pă iel
l-am otrăvit... Cu iest'ită din portită. ALEXICI, L. P. 180. Dar
cine l-a fărmeat? - Două fete din alt sat. - Da eu ce l-au fărme-
cat? - Cu aschiță din portită, Cu pulbere din uliță. POP., ap. HEM.
1983. [Pl. -chițe. / Și: (Transilv. și Ban.) ieschiță s. f.]

- Derivat dela aschie cu suf. -iță.

ASCHITĂC s.m. (Invechit, neobișnuit) Ascet, sihastu, pustnic, schimnic; aschitean. Prepodobnicii părinții noștri, bogonosnicii săhastri, aschitacii, ... petrecură în boboaă și'n piei de capră, lipsiți, scârbiți, pățiți rău, prin pustii rătăcindu-să și prin munți și vârtoape. DOSOFTEIU, ap. HEM. 1802. [Pl. -taci.]
 Forma singularului ar putea fi și: aschitaciu, cf. TDRG.]

- Cuvânt românizat de Dosofteiu, din n.-grec.

Cf. a s c e t .

ASCHITEAN s.m. (Invechit, neobișnuit) = aschitac. Era un aschitean carele strălucea în lume, de bunătățile lui și de minunile făcea. PRAVILA (1652), ap. MURNU, GR. 7. [Pl. -teni.]

- Formațiune românească din gr. și suf. adj.

-ean. Cf. a s c e t .

AȘCHIŪT s.m. (Maramureș) Ajutor de jurat, de preter. Taci, iadule nu crâșca, ... Că eu am cu ce te-umplea. Cu jurați, cu jurătoi, Cu aschiuți cu aschiutoi. BUD, P. P. 27. [Pl. -iuti.]

- Din magh. esküdt.

AȘCHIŪȚĂ s.f. Diminutiv al lui aschie. Cf. a ș c h i - ț ă , a ș c h i o a r ă . După ce l-au gătit acuma de făcut, aștern pe fundul secriului geluituri, adică surcele, numite altminterlea și hășchiuțe. MARIAN, I. 239. Să te duci la o salcie, să-i crapi coaja cu cuțitul, și de sub coajă să iai puțină aschiuță și s'o atingi de măseaua... care te doare. ȘEZ. VIII 151. Aschiuța bradului, Mândrulița satului (Dimerlia). GOROVEI, C. 131. [Pronunț. -chi-u- . / Pl. -uțe. / Și: hășchiuță s. f.]

- Derivat dela aschie cu suf. -uță.

AȘCHIUTOIU s.n. = aschiut. Taci, iadule, nu crâșca...,
că eu am cu ce te-umplea. Cu aschiuți, cu aschiutoi. BUD, P. P.

27. [Pl. -toi.]

- Derivat dela aschiut cu suf. -oiu.

ASCIDIE s.f. (Zool.) Animal nevettebrat din clasa Tunicea-
 telor, având forma unui săculeț fixat la un capăt pe fundul mării
 și prevăzut la extremitatea nefixată cu un sifon bucal și altul
 cloacal. [Pl. -cidii / Și: ascidiu s. n. DICȚ.]

- N. din lat. savant ascidium.

ASCIOIU s.n. (Zool.) v. ascidie.

AȘCIE s.f. v. aschie.

ASCITA s.f. (Med.) Acumulare de lichid în cavitatea abdo-
 minala provocată de o infecție bacilară sau de un vierme parazitar,
 care se manifestă printr'o inflamație simultan acută și cronică a
 peritoneului, apiploonului și mezourilor; (pop.) hidropizie, ana-
 zarcă, dropică, apă, boală-de-apă (CANDREA, F. 220). [Pl. -ite.]

- N. din fr. ascite.

ASCLEPIADA s.f. (Bot.) = iarba-fiarelor. DICȚ. [Pl. -ade.]

- N. din fr. asclépiade.

ASCLEPIADEU s.n. și m., adj. (în metrica greacă și lati-
 nă) Nume dat unei anumite forme de vers (alcatuit din spondei);
 (p . e x t .) Strofă formată din versuri asclepiadee. [Pl. -dee
 și -dei.]

ASCORBINIC, -Ă adj. (Chim. Med.) Contra scorbutului. Acid ascorbinic = nume chimic al vitaminei (antiscorbutice) C.

-

ASCRUMĂ vb. I. T r a n s . (Invechit, neobișnuit)

A preface în scrum. Au opărit de au ascrumat și au ars buruiianele și toată verdeața. DOSOFTEIU, V. S. 110. [Prez. ind. ascrum.]

- Derivat dela scrum cu pref. a-.

AȘCULĂ s.f. v. scoală.

AȘCULI vb. IV. T r a n s . (Regional) A dojeni, a admo-

nesta. VAIDA. [Prez. ind. așculesc.]

-

ASCULTĂ vb. I. I. Predomină ideea de pregătire (pentru) perceperea a ceva prin simțul auzului.

1. I n t r a n s . și t r a n s . (Despre oameni)

A (-și) încorda auzul și atenția - (despre animale) a(-și) ciuli urechile - pentru a auzi ceva. Ascultă și vei auzi. DRĂGHICI, R. 53/5. Asculta cu groază sunetul frunzelor. id. ib. 157/31. Stau cu luare aminte, ascult fără a sufla. KONAKI, ap. HEM. 1803. Ciobanul a oftat și a ascultat austrul în cercevelele ferestrelor. SADOVEANU, N. F. 19. Ascult în noapte liniștea cum vine. CAZIMIR, P. 12. S'ascultăm! Ce se aude? Ce nou glas răsună oare? C. NEGRUZZI, ap. HEM. 1803. Ascultați! Marea fantomă face semn, dă o poruncă... ALEXANDRESCU, M. 14. "Ia ascultați, măi", zise Gerilă, "vorba lungă, sărăcia omului!" CREANGĂ, P. 250. La dreapta se auzi o foșnătură. Iepurele stătu pe loc, ciuli urechile și ascultă câtva timp.
/ A-și încorda atenția spre a pricepe ceva. [Calul] fi... spuse,

că are să mai dea de o cursă pe care i-o întindea tată-său, și o învătă cum să facă să iasă și de-astă-dată biruitoare. Fata asculta cu toate urechile și făcu precum o învătă calul. ISPIRESCU, L. 18. / (Med.) A cerceta (pe cineva) prin ascultație. Cum a venit sus, doctorul a ascultat-o la piept. S. NĂDEJDE, ap. TDRG. / S p e c . A trage cu urechea; a asculta la ușă (DDRF.) Au ascultatu furis la vecinul său și au purtat clevetele... CUV. D. BĂTR. II 326.

2. A fi atent, a-și aținti atenția la ceea ce spune, cântă sau povestește cineva, a urmări cu luare-aminte povestirea cui-va. A b s o l . „Cobori în jos, luceafăr blând, Alunecând pe-o rază, Pătrunde'n casă și în gând Și viața-mi luminează!” El asculta tremurător Se aprindea mai tare... EMINESCU, P. 262. Eu sânt dator să spun povestea, și vă rog să ascultați! CREANGĂ, P. 248. Ia mai ascultați odată. DUMITRIU, B. F. 12. Doamna Vorvoreanu nu asculta. id. ib. 141. Ivancea nu asculta și nu răspundea nimic. id. ib. 57., cf. 68. O gură numai are omul și urechi două; dar, dimpotrivă, mai mult grăește decât ascultă. ZANNE, P. II 169.

E x p r . Tu zici, tu ascuți (RADULESCU-NIGER, ap. TDRG.) = vorbești în zadar. / I n t r a n s . (Construit cu prep. l a , mai rar cu d a) A asculta la cineva. COSTINESCU. O oară să fi fost amici, Să ne iubim cu dor, S'ascult de glasul gurii mici O oară, și să mor! EMINESCU, P. 127. Foicică mărăcine, Ascultați, boieri, la mine, Să vă spui pe „Corbea” bine! TEODORESCU, P. P. 517. / T r a n s . Frați dragi, ascultați sfânta evanghelie! CUV. D. BĂTR, II 120. Minciunile fi era prea drag a le asculta. NECULCE, ap. HEM. 1805. Să ne oprim urechile de-a ascultarea cântecelor lumesti de iuboste, mănule de-a apucarea... VARLAAM, ap. HEM. 1811. Mai bine voesc să ascult istoria, de cât să mănânc! DRĂGHICI, R. 18/26. Ne place a asculta povesti frumoase din vremile trecute.

C. NEGRUZZI, I 245. Ascultă cu luare-aminte ce ți-oiu spune! CREANGĂ, P. 191. Urechile lor nu mai ascultau alte vorbe. ISPIRESCU, I. 39. / P. e x t . (Complementul este omul, animalul sau instrumentul care produce sunetul) Ce se nu mai rutes ustenescu-te tire, rogu-te se asculti (a u z i BIBLIA 1688) tu noi întru scurtu.

GOD. VOR. 58/2. Neadormita privighetoare... mă ascultă. KONAKI, P. 104. Ea l-asculta pe copilas, Uimită și distrasă. EMINESCU, P. 273. Tata mă asculta distrat și obosit. SADOVEANU, N. F. 5. Taci și ascultă... ce-ți spune Leona, sora dumitale mai mare. id. ib. 8, cf. 31. Ascultă ce spune răchiților vântul. BENIUC, V. 99. [Frânarul] asculta lămuririle oamenilor și râdea. DUMITRIU, B. F. 8. Aceasta nu ascultase decât primele cuvinte. id. ib. 51. Auzi, mândră. cucul cântă, Ieși afară și l-ascultă! IARNIK-BĂRSEANU, D. 43. Mândră maic'am mai avut! Copil mândru m'a făcut; M'a băiat cu flori de munte, Toți gura să mi-o asculte,- Mândrele să mi-o sărute! id. ib. 362. E x p r . A sta și a asculta = a fi cu atenție foarte încordată a înceta orice activitate pentru a auzi (ceva). Dar auzi, ce jalnic cântă Clopotele-acum în sat; Glasul lor e'ndurerat, Ruga lor e sfântă. Ele plâng, și mi se strânge Inima, cum stau ș'ascult.

COȘBUC, F. 128. Stătea în picioare și asculta poruncile nebunei. DUMITRIU, B. F. 47. Maica sfântă Stă și-ascultă. Și ascultă, cât ascultă, Și din gur'apoi cuvântă... MARIAN, SE. I 10. / (Cu sens apropiat de:) A auzi. Asemenea întâmplări vă supără a le asculta.

DRĂGHICI, R. 26/26. În'privighetori, să-mi pară Glasul Linei că l-ascult. COȘBUC, B. 8. Vino, bade, sările, De-ascultă muștrările, Cum mă muștră măicuța, Bade, pentru dumneata! IARNIK-BĂRSEANU, D. 269. E x p r . A asculta liturghia = a participa la slujba bisericească a liturghiei. Doamna încă merge de ascultă liturghia la biserica sa, împreună cu toate giupănesele. GHEORGACHI LOGOFĂTUL, ap. HEM. 1805. / S p e c . A audia (un curs). Vai! tot mai gândești

la anii, când visam în academii, Ascultând pe vechii dascăli cărpocind la haina vremii! EMINESCU, P. 230. Merg să ascult un curs la universitate. / A controla (pe un elev) dacă a învățat lecțiunea, punându-l să o recite sau făcându-i întrebări asupra ei; a prociti (pe cineva). Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată Sâmbăta să se procitească băieții și fetele, adecă să asculte dascălul pe fiecare de tot ce a învățat peste săptămână. CREANGĂ, A. 3. Vom învăța împreună...; eu la gramatică, și tu la ce-ivrea; apoi mi-i asculta. id. ib. 87. / (Jur.) A asculta martorii = a lua depozitiile martorilor. / F i g . A da atenție sau importanță (cuiva). Măi bădiță, pentru tine Multe dau cu lemnu'n mine, Multe dau și mulți mă'nfundă; Dar cine dracu i-ascultă! IARNIK-BĂRSEANU, D. 69. E x p r . p r o v . Cânele latră la lună toată noaptea și luna nu l-ascultă niciodată. ZANNE, P. I 364. / (Invechit) A înțelege. Aceasta și la Rumâni s'au plinit, că, cu glas striin grăin lor Dumnezeu, nu asculta; iar acum sfânta Scriptură prin nevoința (= osteneala) Măriei tale se citește și cunoscută să face și la mari și la mici. BIBLIA (1688) pr. 8/8.

II. (Construit cu acuzativul, cu prep. d e și - mai rar - l a sau - învechit, rar - cu dativul) Predomină ideea de ascultare, de conformare la cele auzite.

1. T r a n s . și i n t r a n s . A da crezământ, a crede, a lua sau a băga în seamă spusele cuiva, a fi convins de adevărul celor spuse (de cineva). Zici că-s mândră, și n'am vrut Ca s'ascult vorbele tale? COȘBUC, B. 12. Domnule Măria ta, Tu pe Greci nu asculta. ALECSANDRI, P. P. 90. Spuse tatălui său ceea ce isvodise el să facă. Tatăl său, care asculta la gura lui ca la car-te, se duse numai decât... ISPIRESCU, ap. ZANNE, P. V 149. Nu ascultați de babe descântătoare, ci de medici. A ascultat tot ce a auzit (PONTBRIANT) = a crezut tot ce-a auzit.

2. (Despre o dorință, o rugămintă etc. A (o) lua în seamă.

a (o) împlini, a (o) satisface. Miluește pre mișel... și mi-ascultă mișea rugă. DOSOFTEIU, PS. 18. Mișeilor, Domnul le ascultă. id. ib. 227. Că mi-au audzit Domnul glasul de plânsoare și mi-au ascultat Domnul ruga la strânsoare. id. ib., ap. HEM. 1803. Ambasadorele... să fie ascultat și liber de-a apăra... drepturile țării. URICARIUL, I 184. De-ar vrea bunul Dumnezeu Să mi-asculte dorul meu! ALECSANDRI, P. I 80. Atunci te chem; chemarea-mi asculta-vei? Din neguri reci, plutind, te vei desface? EMINESCU, P. 51. Sluga ascultând poronca stăpânului, ia pe Ivan... CREANGĂ, P. 301. Și... în lume fete-s multe, Care-ar vrea să mă asculte și să facă tot ce vreau. Ca s'aline dorul meu. ALECSANDRI, P. P. 303. Oiu ruga pe Dumnezeu S'asculte blăstemul meu. DOINE, 122. / (Jur.) A lua în considerare. Nice pâra lor să se asculte, nice în seamă să se bage. PRAVI-LA (1652), ap. HEM. 1803. / R e f l . (= p a s i v) Numai la pers a 3^a) Mihai-Vodă... ori de ce scriea și jăluea la împărăție, i se asculta și isprăvea. MUSTE, ap. HEM. 1809. Așa ceva ce ascultă cu plăcere. / A nu asculta = a nu se învoi (la ceva), a nu vrea, a refuza. Iar în ziua a șaptea, veasel fiind, împăratul zise ... să aducă pre împărăteasă... Și n'au ascultat lui... împărăteasa, să vie. BIBLIA (1688), 356.

3. T r a n s . și i n t r a n s . (Despre un sfat)

A te lua după, a urma. Fata ascultă sfatul chițigoiiului. ȘEZ, V. 66. Din zece, una s'ascuți și a femeii. ZANNE, P. II279. Bine este să ascultați și sfatul unei neveste! id. ib. IV 506. / A urma sfatul (cuiva). Cel rănit nu ascultă cumu-l învață vrăciul. PRAV. MOLD. 68₂. Trebuie să-i ascultăm, că sfințiile lor știu mai multe decât noi, păcătoasele! CREANGĂ, P. 116. Stăpâne, ... ascultă-mă și dute la boieriu! id. ib. 156. "Dacă vei merge cu mine"... zise calul, "habar să n'ai...! Te voiu sluji cum am slujit și pe tată-tău. Numai să m'ascuți!" ISPIRESCU, L. 16. Dracul m'a pus s'ascult de vultur! RETEGANUL, P. I 4. Am ascultat și m'am retras spre colibă.

SADOVEANU, N. F. 68. Ascultați-mă pe mine. DUMITRIU, B. F. 13. Nu se mișcă, ascultă-mă pe mine. id. ib. 43. Nu vrea s'asculte nimic = nu ia în seamă sfaturile care i se dau. DDRF. Măre, ascultă la mine, că-s mai priceput...: nu își din cuvîntelu' meu. JIPESCU, ap. HEM. 1808. Fecioraș Gruiuțul meu, Ascultă de ce-ți zic eu, Să nu cazi la vr'un loc reu. ALECSANDRI, P. P. 144. Las'să fie rău, nu bine, Că n'am ascultat de mine, Ci-am făcut de capul meu, Și m'a bătut Dumnezeu. IARNIK-BĂRSEANU, D. 218. / S p e c . (Despre cele spuse de părinți) A face precum spun ei, a fi ascultător, supus voci lor. Din copilăria mea, sînt deprins a asculta de tată. CREANGĂ, P. 203. A fost și ea femeie, ca toate femeile, dar blestemul părinților, pe care nu-i asculta, ci-i tot necăjea, a făcut-o să fie gheonoaie. ISPIRESCU, L. 4. Vai de copilul acela ce n'ascultă de părinți! ZANNE, P. II 80. / F i g . A se lăsa condus de... Mintea lui... este... un vînt ce se umflă, Pe care, de n'o ascultă, toate-i par întunecate. KONAKI, P. 275. Mi-am ascultat inima și am venit să te îmbrățișez. GALACTION, O. 225. Nu face cum îți spun alții, ci ascultă de bunul tău simț. / R e f l . (= p a s i v) (Numai la pers. a 3^a) Nu s'au ascultat sfatul lui Ureche Vornicul, cum mai multe în lume sfaturi bune la Domni nu se ascultă. M. COSTIN, ap. HEM. 1808.

4. T r a n s . și i n t r a n s . (Despre un ordin, o poruncă etc.) A se conforma (celor poruncite), a se supune. Cuvîntul îngerului meu n'ați ascultat, nece înțeleasetu. CUV. D. BĂTR. II 44. Tot omul iaste datoriu să spuie giudețului pre cela ce nu va să asculte de dîns. PRAV. MOLD. 37. Cade-se să asculte și să se plece boiarenului și mai-marelui nărodului. PRAV., ap. HEM. 1803. L-ai pusu-l mai mare, toate să-l-asculte. DOSOFTEIU, PS. 28. Oame-ni și năroade... mie să-mi slujească și să mă asculte. id. ib. 55. Țărănimea ce era pre supt munte nu asculta de Domnie. NECULCE, LET.

II 434/19. Să-i fi supus, cu dreptate să slujești și să-l ascuți,
Ca și tunegustor mare s'ajungi. PANN, ap. HEM. 1804. Visând că toa-
tă lumea îmi asculta cuvântul, în valurile Volgăi cercam cu spada
vad. EMINESCU, P. 200. Și ceilalți trebuie să asculte de dînsul;
asa și voi: la mine, trebuie să mă ascultați pe mine. SBIERA, P.
 268. Ascultați de mai marii voștri. DUMITRIU, B. F. 13. Sf. Hara-
lamp... e mai marele ei, și, acolo unde sfântul îi poruncește să
nu se ducă, ea l-ascultă; căci vai și amar de ea, de nu face pe
voia sfântului. Când moartea nu ascultă de el, sfântul o pune la
pedeapsă. ȘEZ. III 114. N'ascuți de porunca mea? POP., ap. HEM. 18
 1807. / (Despre animale) Bădița-i tinerel, N'ascuță boii de el.
 HODOȘ, P. P. 56. / (A b s o l) Unde este hatmanul, ascultă și
oștile mai bine. AXINTIE URICARUL, LET. II 159/19. Însă acesta n'a
voit să asculte, și nimeni n'a pus mîna pe săbiile care au rămas
întinse peste capetele lor. SAHIA, N. 68. / A fi subț autorita-
 tea, cărmuirea sau stăpînirea cuiva, a se ținea de... Monastirile
... care ascultă de Ierusalim..., să dea... câte doi unghi de om,
într'un an, visteriei. URICARIUL, V. 251/6. Neamul Dachilor...
prăda țerile ce asculta de împărăția Râmului. M. COSTIN, LET. I 16.
Glerul catolic ascultă de ordinele Vaticanului. GHEORGHIU-DEJ, R.
 P. 43. (Invechit) (Prin analogie cu sinonimul a se supune) R e f l
 (= p r o n o m .) Grăia lui Iosif, zi dentru zi, și nu să ascult-
ta ei, să se culce cu ea, să se împreune cu dînsa. BIBLIA (1688),
 29²₂.

[Prez. ind. ascult.]

- Din lat. pop. ascultare (= auscultare): ital. ascolta-
re, sard. logudorez ascultare, engad. skulter, v.-prov. ascoutar,
 v.-fr. ascouter, v.-span. ascuchar (cu asimilare de către pref.
ex-: v.-ital. scoltare, prov. escoutar, n.-fran. éscouter, n.-span.
escuchar, v.-portg. escutar). Cele două sensuri I și II le avea și

cuvântul latin, care se construia cu acuz. sau cu dat., ca în limba rom. (Cf. și germ. horchen - gehorchen; bulg. konitu go ne poslusalu = calul nu-l ascultă). Cf. dubletul a u s c u l t a.

ASCULTĂCIUNE s.f. (Invechit, neobișnuit) = ascultare.
BUDAI-DELEANU, ap. HEM. 1812.

- Derivat dela asculta cu suf. -ăciune.

ASCULTĂMÂNT s.n. (Invechit, neobișnuit) Ascultare, supunere (la...) După căutatul lu D [um] n [e] dzeu tatăl, întru sfinția Duhului, întru ascultământul (a s e u l t a r e a N. TESTAMENT 1648, a s c u l t a r e BIBLIA 1688) și stropirea sângelui lu Is. Hs... se mulțiască-se! COD. VOR. 138/10.

- Derivat dela asculta cu suf. -ământ. (Cf. ital. a s c o l t a m e n t o.)

ASCULTĂRE s.f. I. 1. Faptul de a asculta cu atenție spre a auzi (ceva). Aceaste doao, până ce pre scurt le voiu spune, mă rog de ascultare. S. CLAIN, ap. HEM. 1813. Urmează câteva clipe de ascultare încordată. SAHIA, N. 44. / Interogare asupra celor învățate. Acel vas de botez... îl păzesc niște călugărițe. Ele nu dorm nici zi, nici noapte. Din când în când însă un pustnic vine pe la ele, de le povățuește cele sfinte pentru Domnul. Când sânt la ascultare, de le învață pustnicul, rămâne numai una de pândă. ISPIRESCU, L. 29. Invățătura mea s'a sfârșit și... venim mâni în fața măriei-tale, la ascultare. SADOVEANU, D. P. 23. / (Jur.) Ascultarea martorilor = interogarea, audierea martorilor. Cf. TDRG. / S p e c. (Med.) Auscultăție.

2. (Invechit, neobișnuit) (Probabil printr'o greșită înțelegere a lat. auditorium) Sală de audiențe, auditoriu. Intrară întru ascultare (în p o l a t ă N. TESTAMENT 1648), cu miasii și

cu nărociții cetății. COD. VOR. 71/5.

II. 1. Împlinirea unei dorinți. Domnului precum nu i se cade a grăi lucruri ușoare, așa spre ascultarea celor ușoare să nu fie ușor. MUSTE, ap. HEM. 1812. Cerule! Când o s'ajungă într'ale tale ascultări tânguirea mea? PANN, E. I 25/8. / Faptul de a asculta ceva sau pe cineva, de a da atenție spuselor lui. Sufletele voastre curățind întru ascultarea deadevărului... urul alaltu iubiți. COD. VOR. 143/12. Și-su lăsa casele și avuția-si drept ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu. CORESI, E. IV/8. E x p r .
A da ascultare cuiva = a asculta pe cineva, a da atenție spuselor lui, a-l crede; a încuviința cererea lui. Cf. CIHAC, I 17. Turcii, fiind în prepus, i-au dat ascultare. E. KOGĂLNICEANU, LET. III 197/18. Tatăl său la aceasta nu-i da ascultare. DRĂGHICI, R. 5/12. De va da înscris răzașul că să leapădă, și în urmă să va căi și va vrea... să să facă tovaroș la heleşteu, răspunzând cheltueala pă jumătate, să nu li să dea ascultare. CARAGEA, L., ap. HEM. 1813. Dete ascultare acelor cereri. ISPIRESCU, M. V. 3. Nu e cine Să-ți dea o clipă ascultare. BENIUC, V. 94.

2. Supunere la poruncile cuiva, faptul de a da urmare la sfaturile cuiva; supunere față de o autoritate, o învățătură, față de adevăr. Împărăteasa, împăratului arătă neascultare. VARLAAM, C. 360. De va asculta de învățătura maimarelui său, va putia șuvăi și nu să va certa după pravile pentru greșala ce va fi făcut pentru ascultare. PRAV. MOLD., ap. HEM. 1812. Eva, cu neputința neascultării, blestem au așăzat. MINEIUL (1776), 13². Eu... vă țiu turmă... mare și înaltă..., pentru buna ascultare și supunerea care arătați de-a-pururea cătră biserică și cătră arhieru. ANTIM, P. 4. Neascultarea ce îmi făcuși va fi în sufletul tău o aducere-aminte foarte jalnică întru toată viața ta. GORJAN, H. IV. 62/24. Copila, cătu- de mică, Bate-o și pune-o la furcă, Că, dacă va crește mare, Nimă- rui nu dă-ascultare. ȘEZ. IV. 233. / (Învechit, construit cu

s p r e) Ascultarea care va face neştine spre Domnul ţării spre stăpânul carele i va sluji... PRAV. ap. HEM. 1812. E x p r .

A fi (a rămânea, a sta etc.) sub ascultarea cuiva = a fi (a rămânea etc.) sub autoritatea, stăpânirea sau suzeranitatea cuiva, a fi supusul sau în slujba cuiva, a asculta de cineva. Luminând... pre cei ce sânt supt ascultarea Mării [i] tale. BIBLIA (1688), pr. 8/48. Se dezbătuse Cantimireştii de supt ascultarea Hanilor şi sedea cu oardele sale dincoace de Nistru. M. COSTIN, ap. HEM. 1813. Constantin Brâncovanul... de-a-pururea se silea să supuie pre Domnii din Moldova, să-i fie supt ascultare, adecă ce ar pofti, ori de bine ori de rău, să nu-i easă din cuvânt. MUSTE, LET. III 62/36. Zis-au paşa...: Marele şi puternicul împărat ne-au trimis cu oaste ... ca să fim raialii ţărei Moldovei, ce este supt ascultarea împăraţiei, de aret şi de apărare despre Leşi. NECULCE, LET. II 223/19. Neavând Tătarii ce mai face, s'au închinat la Moscali, rugându-se ... să trăească supt ascultarea lor. E. KOGĂLNICEANU, LET. III 276/29. Aceştia sta subt ascultarea hatmanului. BĂLCESCU, M. V. 644. Fiul de împărat rămase sub ascultarea hoţului, ca să învete meşteşugul dela dînsul. ISPIRESCU, L. 369. (Invechit) A fi (încă sau tot) sub ascultarea părinţilor = a fi minor, nevârstnic. Oricare cucon ce va fi încă nu de vrăstă, ce să va găsi tot supt ascultaria părinţilor. PRAV. MOLD., ap. HEM. 1814. Până fu supt ascultarea mâne-sa, el era bunişor. MOXA, ap. HEM. 1814.

3. (Bis.) (În mănăstiri) Slujire a unui f r a t e sau călugăr mai tânăr (sau a unei s u r o r i sau călugăriţe mai tinere) la unul (sau una) mai bătrân(ă) la care este orânduit(ă) de stareţ(ă); ucenicie înainte de a intra în cinul călugăresc. Cf. p o s l u ş a n i e . S'au scăpat din ascultaria cutăruia stareţ. DOSOFTEIU, V. S. 67, cf. MINEIUL (1776) 93₂². E x p r . Dat de (sau spre, sau la) ascultare = orânduit (uneori ca pedeapsă) spre

a sluji unui călugăr mai bătrân sau trimis undeva cu vreo afacere de-a mănăstirii. Cf. COSTINESCU. El arată că... voește a se călugări. Starețul îl rândui spre ascultare la un bătrân sehastru..., unde el petrecu trei ani, în cea mai mare cucerie și umilință.
C. NEGRUZZI, I 219. Nu se știa de unde-i; n'avea nici tată nici mamă; de mică o crescuse maica Fevronia și acu o avea la ascultare.
SADOVEANU, SĂM. VI 63.

4. (Invechit) Comandă (militară). Puindu-i la mijloc și dându-le războiu de două părți, îndată un polcovnic... s'au închinat cu câteva steaguri ce era supt ascultarea lui. ACSINTIE URICARUL, LET. II 149/37.

[Pl. -tări.]

- Abstract verbal al lui asculta.

ASCULTĂRET, -EĂȚK adj. (Invechit, neobișnuit) = ascultător
BUDAI-DELEANU, ap. HEM. 1816.

- Derivat dela asculta cu suf. -ăreț.

ASCULTĂT s.n. = ascultare. Și foamea pre ei prinde-i, nu foame de pâine și de apă, ce foame de ascultatulu cuvântului lu Dumnezeu. CORESI, E. 16/3. S'au întăritu-și inema și mintea cu chititul dumnădzăestilor scripturi, prădând tot cugetul după ascultatul lui Hristos. DOSOFTEIU, ap. HEM. 1815. Încă mai avem de ascultat! DRĂGHICI, R. 14/26. Cu țigareta aprinsă, m'am pus pe ascultat. ALECSANDRI, ap. HEM. 1815. [Pl. -taturi.]

- Abstract verbal al lui asculta. (Cf. lat. a (u) s - c u l t a t u s .)

ASCULTĂT, -K adj. 1. Auzit. Vorbe ascultate pe ici, pe ce-
lo.

2. Intrebat, interogat asupra celor învățate. Încă nu fusesem ascultat la tabelă. SADOVEANU, N. F. 137. Elevii ascultați pe trimestrul acesta să ridice mâna.

3. (Despre un sfat) De care s'a ținut socoteală; (despre o rugă) care a fost împlinit; (despre un om) de al cărui cuvânt (sfat sau ordin) se ține socoteală. Căpitani ascultați de ostașii lor. HEM. 1815. Relațiile bune ținuse până la moartea... lui popa Nicolae..., un ascultat sfetnic al lui Brâncoveanu. IORGA, L. I 156

- Participiul lui asculta cu valoare de adjectiv.

ASCULTATOARE s.f. (Invechit, suspect) Loc de unde poate cineva asculta (sau auzi) fără a fi văzut. COSTINESCU. /Pl. -tori și -toare.

- Derivat dela asculta cu suf. -ătoare.

ASCULTĂTOR, -OARE adj., s.m. și f. I. l. A d j . Care ascultă. Nu fii neascultătoriu! BIBLIA (1688) 56. Nesuferire aduce... cuvântul neascultat la urechea bine ascultătoare. CANTEMIR, IST., ap. HEM. 1816, cf. MINEIUL (1766) 101¹. N'au fost ascultători povățuirilor sale. ZILOT, CRON., ap. HEM. 1817, cf. ISPIRESCU, L. 29. / Docil, supus, plecat. Cf. CANTEMIR, ap. HEM. 1817. Moldova cum că-i supusă, norodul ascultător, Au înștiințat la Poartă. BELDIMAN, ib. 1817. Fata moșneagului... era frumoasă, harnică, ascultătoare. CREANGĂ, P. 283. Tu să fi ascultătoare, să nu ieși din cuvântul lui! ISPIRESCU, L. 53. / F i g . Coborau pe ascultătoarele valuri ale fluviului. EMINESCU, N. 67. Elvira se ridică ascultătoare. DUMITRIU, B. F. 41. Rostul tău era să-i luminezi, să-i crești cumiți și ascultători. id. ib. 140. cf. 149.

2. (Invechit) Dependent de... De atunce sânt luați Renii cu câteva sate, de Sultan Osman, sat de țeară pre Dunăre, ascultă-

tor cătră ocolul Galaților. M. COSTIN, ap. HEM. 1817.

II. S . m . și f. Persoană care ascultă. Nu ascultătorii leagia, ce făcătorii dereptiadză-se. COD. VOR. 148/1. Fiți făcători cuvântul, nu numai ascultători. COD. VOR. 154/9. Oricine iaste ascultătoriu cuvântului, și nu făcătoriu... BIBLIA (1688), HEM. 1816. / Persoană care asistă la o predică, sau la o cuvântare etc., care ascultă o povestire etc. Ascultătorii... era strănși pregiur dînsul. DOSOFTEIU, V. S. 172₁. Iubiții mei ascultători. ANTIM, P. 4. „Puiu de om, călugărul!” strigară ascultătorii. C. NEGRUZZI, I 169. / Persoană care ascultă (sau ~~urmează~~ urmează la) cursul unui profesor; auditor, elev. Câți mai de'nainte era ascultători, atâția atuncea să făcură învățători. CANTEMIR, ap. HEM. 1817.

[Pl. -tori, -toare. / Și: (învechit și dial.) ascultătoriu, -oare adj.]

- Derivat dela asculta cu suf. (ă)tor.

ASCULTĂTORIU, -OARE adj. v. ascultător.

ASCULTĂTURĂ s.f. (Învechit) Faptul de a asculta (ceva); ceea ce aude sau ascultă cineva; vorbă. Askulteture = auscultatio. ANON. GAR. Văm desface ușile auzului, însă nu ocărilor și ascultăturilor spurcate, ce învățaturiei dumnezeescă. CORESI, ap. HEM. 1818. [Pl. -turi.]

- Derivat dela asculta cu suf. -ătură.

ASCULTOIU, -OĂIE adj. (Învechit, sec. XVII, la scriitorii bisericești) (Se construiește în mod a b s o l u t sau cu complement la dativ) Ascultător, supus, plecat. Ca nește fii ascultoi Domnului său sa îmblăm. VARLAAM, C. 205. Defaimi neascultoi legii

tale. DOSOFTEIU, PS. 420. Fiul cu minte bună, ascultoiu tatălui.
 id., ap. HEM. 1819. Te fecesi neascultoiu și sămăt. id., ap. TDRG.
 E x p r . A fi ascultoiu = a fi ascultător. Să fii ascultoi și
înpăcătoriu și întreg, și toate cuvintele le grăiaște cu smerenie.
 PRAVILA DE LA GOVORA (1640), ap. HEM. 1818. A sta (sau a se arăta)
ascultoiu = a asculta (de cineva). Peștii în mare, pre dzisa lui
stătură ascultoi și voia lui împlură; deaci... și noi... pre învă-
țătura lui să stăm ascultoi, carii nu simtem pești fără graiu și
fără mente. VARLAAM, C. 311. Boiarii cetăților silea să să arate
la'mpăratul ascultoi. DOSOFTEIU, ap. HEM. 1819. / (S u b s t a n

t i v a t) Fiind căpetenie între alalt [i] frat [i],... să
pusă pre sine... chip de filosofie între toți ascultoi [i].
 DOSOFTEIU, V. S. 143₂.

- Derivat dela ascultă cu suf. -oiu.

ASCUMĂ vb. I. T r a n s . (Regional) A ațâța, a asmuța,
 a sumuța. Ascumă căinii să muște, acumă oamenii la ceartă. Com.
 LIUBA. [Prez. ind. ascum.]

- Etimologia necunoscută. Dacă lat. scommā „Stichelei,
 spöttischer Ausdruck”, din grec. „Neckerei, Spott”, nu era
 numai un împrumut literar, ci un cuvânt popular, atunci un verb
as-scommare „a ațâța, a irita pe cineva (prin bătaie de joc)” s'ar
 potrivi și ca formă și ca sens cu cuvântul românesc.

ASCUNDE vb. III. 1. T r a n s . (În opoziție cu
 a a r ă t a , a d a p e f a ță , a v ă d i , a s c o -
 a t e l a i v e a l ă) A face, intenționat, ca cineva sau ceva
 să nu fie văzut de alții, a sustrage vederii, privirii, căutării
 (altora). Cf. p i t i , p i t u l a . Oare-cine ascunde tâlhariu
și-l va pitula... PRAVILA (1640), ap. HEM. 1823. [Oștenii] în

gloată pătrundeau... Și trupurile moarte cu trupuri le-ascundeau.
ALECSANDRI, P. III 224. [/Dan/] pari în luptă cu un pretendent...,
în Mehedinți, la Glogova, în 1482. Il vor fi ascuns în biserica
din acel sat. IORGA, CH. I. I 9. Rămâneți aci; dară trebuie să vă
ascunz foarte bine, căci, cum o simți fiul meu că se află la mine
oameni după tărîmul cellalt, vă omoară. ISPIRESCU, L. 113. Ascunde
cuțitele. Le simt cum îmi caută gâtul. SAHIA, N. 56. E x p r .
p r o v . Nu ascunde mâta, că i se văd unghiile! POP. ap. HEM.
1822. Banul ascuns în pământ, nici crește, nici rodește. ZANNE, P.
V 42. A ascunde lumina sub obroc. R e f l . (= p a s i v)
Veastea lui nu să putu ascunde, ce ieși aciis pretiutindirea.
VARLAAM, ap. HEM. 1821. Cu anevoie un gând în două inimi a să ascun-
de poate. CANTEMIR, ib. / F i g . Dereptatea ta nu ascunșu în-
tru inema mea. CORESI, PS. 106. / S p e c . A acoperi pe cineva
sau ceva astfel ca să nu se mai vadă. Ea pătrunde Lângă teiul ve-
chiu și sfânt, Ce cu flori până'n pământ Un izvor vrăjit ascunde.
EMINESCU, P. 102. Dâmburi line și pădurici desfrunzite... ascun-
deau [/Vladomira/]. DUMITRIU, B. F. 58. De ce ascunzi ziarele?
id. ib. 32, cf. id. ib. 94. Nu poți ascunde rânduieșile firii.
DEȘLIU, G. 57. Tu ai furat, mă? Tu ai ascuns aici...? PAS, L. I 80.
-Dar pământul o s'ascunză Negreșit sămânța rară. BENIUC, C. P. 105.
/ (Prin prep. d e se indică ființa sau lucrul dela care vine
primejdia în fața căreia ascundem ceva) Ascundeți ciomagu [/I/] de
câini, că mai rău te mușcă! ISPIRESCU, ap. HEM. 1822. / (Inve-
chit) (Construit - după grec. TDRG. - cu d e l a sau d e
c ă t r e) Greșalele mele de la tine nu s'au ascuns. Și tot cuvân-
tul nu se va ascunde de cătră împăratul. BIBLIA (1688), ap. TDRG.
/ R e f l . (= p r o n o m .) (Despre oameni, f i g . și
despre obiecte, stări sufletești, etc.) A se sustrage vederii oame-
nilor. Cf. a s e p i t i , a s e p i t u l a . Nu poate

cetatea ascunde-se în vrăhul dealului stând. TETRAEV. 206. Ascun-
dea-să întru pustii, ca să nu prăvască spre lume. OMILIAR (1642),
 ap. HEM. 1822. Nu-i nime să s'ascundză de dîns. DOSOFTEIU, PS. 58.
S'au ascuns, de au scăpat de peire. NECULCE, LET. II 334/20. Se
ascunse în dosul ferestrei. GORJAN, H. I 5/6. Să se ascundă după
un copaciu. DRĂGHICI, R. 88/1. Nori groși se primblau [pe cer]...
Luna se ascunsesese. C. NEGRUZZI, I 57. Eu mergeam la plug, în laz,
și, când trec, Lina s'ascunde, Par'că nici nu m'a văzut. Îi vor-
bese, și nu-mi răspunde. COȘBUC, B. 8. Vai de mine, moș Nichifor,
unde să mă ascund eu? CREANGĂ, P. 120. Se făcu un lup și se ascun-
se sub pod. ISPIRESCU, L. 13. Tu ascundete într'un colț și stăi în
pace. GALACTION, O. I 257. Poate totuși undeva Se ascunde Cosânzea-
na mea. BENIUC, V. 20. Un' te ascunzi? DUMITRIU, B. F. 41. Imperia-
liștii americani se ascund în pustiiurile Americii pentru a face
experiențe războinice. ANA PAUKER, CUV. 10. E x p r . p r o v .
A se ascunde după deget (BARONZI, L. 48) = a se ascunde așa fel,
 încât să fie văzut de toți (HEM. 1022), (f i g .) a încerca a
 se desvinovăți fără a izbuti (DDRF.), a veni cu argumente (de apă-
 rare sau desvinovățire) nevalabile. / (Complinit prin „înaintea
 cuiva”) A nu voi să stai în fața cuiva din rușine sau dintr'un sen-
 timent analog. Inaintea acestora, tu ascunde-te Apollo! EMINESCU,
 P. 245. / (Complinit printr'un complement construit cu prep.
 d e) A nu voi să stai în fața cuiva (sau a ceva) întrucât repre-
 zintă o primejdie (de care ne apărăm) sau o supărare (pe care voim
 s'o evităm). Ades copila mândră... de soare... se ascunde. ALECSAN-
 DRI, P. I 20. De urît te poți ascunde, Dar de dragoste n'ai unde,
Că oriunde te-ai ascunde La inimă tot pătrunde. IARNIK-BĂRSEANU, D.
 9. Pe urmă ne-am ascuns într'o râpă. SADOVEANU, N. F. 115. Se stre-
cură.... ascunzându-se după zid. DUMITRIU, B. F. 125. / (Mai rar
 complementul construit cu d e exprimă ceea ce voim să ascundem.)

Nouă ani ea l-a cătat... Zi și noapte l-a veghiat... Într'o zi el o videa Că de plâns se ascundea, și cu jale-așa-i zicea:... „Ochisorii tăi frumoși Sânt ca doi luceferi roși...” ALECSANDRI, P. P. 112. / (Complinit printr'un complement construit cu prep. o u) A feri de privirea cuiva o parte a trupului său. De peste mijlocul [calul] lui spânzură o învălitoare, sub care se ascunde cu capul flăcăul. ȘEZ. III 182. (Mai obișnuită, pentru redarea acestei idei este forma t r a n z i t i v ă) până când... t [i]-ascunzi sfânta față de mine? DOSOFTEIU, PS. 39. Copila își ascunse rumena față în sânul coconășului. C. NEGRUZZI, I 18. Cu mânilor-amândouă eu fața îmi ascund. Și 'ntâia-dată'n viață un plâns amar mă'nneacă. EMINESCU, P. 201. Puteai să te cufunzi în ... [perne]... și să-ți ascunzi fața cu totul. DUMITRIU, B. F. 150. / R e f l . (= p a s i v) A(-i) scăpa (cuiva ceva) din vedere, a omite, a fi omis. Nici aciasta nu s'au ascuns de către acel sv [ă] nt om. DOSOFTEIU, V. S. 11₂.

2. F i g . T r a n s . și r e f l . (= p r o n o m . A face (intenționat) ca ceva să nu fie aflat sau înțeles de alții, a tăinui, a disimula. Nu mai putu să tacă și să-s [i] ascundză răutățile sale, cunoscând că peste puțină vreme se vor vădi. VARLAAM, ap. HEM. 1821. Oricine va ascunde și va tăcea uciderea și moartea tătâne-său... PRAV. ib. Pentru ce rânjiți spre mine și-mi porunciți să ascunzu cu tăcerea atâta puteare a făcătorului meu de bine? OMILIAR (1642), ib. Ferhat-pașa... ascunse moartea împăratului. E. VĂCĂRESCUL, IST. 260. Să nu-i ascunză nimic din adevăr! GORJAN, H. I 6/14. Nu știea cum să-si ascundă ura. CREANGĂ, P. 236. Parcă și slugile știu ceva. Au un aer schimbat, ne ascund ceva. DUMITRIU, B. F. 41. Misticismul criticii lui Thibaudet se ascunde sub mantia unei mari străluciri stilistice. VITNER, CR. 119. Blocul occidental ascunde... politica de hegemonie mondială a imperia-

lismului. GHEORGHIU-DEJ, R. P. 8. Nu știu ce ascunzi în inima ta.
 JAR, E. 222. Unde-ai fost, leliță, unde? Spune, nu te mai ascunde!
 IARNIK-BĂRSEANU, D. 403. / A cuprinde în sine ceva ce nu e lesne
 vizibil. Zâmbetu-i ascunde ades suspin amar. ALECSANDRI, P. I 133.
 / (Construit cu d e , pentru arătarea persoanei față de care
se ascunde ceva) De ce ascunzi de noi izvorul mâhnirilor tale,
tată? ISPIRESCU, L. 12. / A b s o l . Ea luă cuconul de-1 hră-
ni,... pentru să poată ascunde, să nu o priciapă că-i femeae. DO-
SOFTEIU, V. S. 14₁. Mândro, nu voi mai ascunde! Chiar dulce pre-
tină-ta Mi-a ținut mie calea, Să nu mai am grija ta. IARNIK-BĂRSEA-
NU, D. 69.

3. (Bucov.) (Poate după germ. verbergen care se întrebui-
 țtează cu sensul de versorgen) A pune (ceva) bine, la păstrare.
 Ascunde pălăria de paie, că-ți va trebui iar la primăvară.

√Prez. ind. ascund și (dial.) ascunz (HEM. 1823); conj.
să ascundă și să ascunză; perf. s. ascunsei și (învechit) ascunșu
 (CP. 168, cf. HEM. 1822-23. cf. arom. a s c u n ș u , megl.
 a s c u n ș); part. ascuns, gerunziul ascunzând; imperat. ascunde!

- Din lat. pop. abscondo, -onsi (Căper, K. VII, 94, 16,
 în loc de -ondi sau -ondidi; absconsit ital. nascose, v.-fran.
escost, v.-prov. escos, și rom., cu -un- din celelalte forme ascun-
se. M e y e r - L ü b k e , Rom. Gramm. II, § 286), -onsum
 (G e o r g e s , Lex. d. lat. Wortf. 5, în loc de absconditum;
 ital. ascoso, rom. ascuns), -ondere : vegl. ascondro, ital. (n) as-
condere, v.-span., v.-portg. asconder (cu prefixul ex-: v.-ver.
scondir, v.-fran., v.-prov. escondre, span., portg. esconder.)

ASCUNDERE s.f. 1. Acțiunea de a ascunde și rezultatul
 ei. În nor e ascunderea lui și nu se va vedea. BIBLIA (1688) 372².
 / Ascunderea unei stele = întunecarea ei când se află în dreptul

lunii. COSTINESCU.

2. Tăinuire, taină. Acela știe ascunderea inimii. MSS. (sec. XVII), ap. HEM. 1824.

[Fl. -cunderi.]

- Abstract verbal al lui ascunde.

ASCUNS¹ s.n. l. = ascundere. (Mai rar cu înțelesul forme transitive) Ascunsul unui obiect furat de altul este și el un delict. / (Cu sensul forme reflexive în numele jocului de copii De-a ascunsul sau de-a ascunsele(a) și (printr'o fuziune cu sinonimul „de-a v'ați ascuns” TEODORESCU, P. P. 192, mai adesea la oraș) de-a v'ați ascunselea = numele unui joc de copii în care toți jucătorii se ascund, afară de unul care n'a privit unde s'au ascuns ceilalți și caută apoi să-i găsească. HEM. 1830 sqq., cf. PAMFILE, J. I 74, II 250. Cf. (expresii folosite mai mult la sate) a j u m i t u l , m i j o a r c ă , m i j o a t c ă , d e - a m i j a (d e - a) c u c u l , j u m e t c ă , p i t u l i c i c ă . Jocul copilăresc de-a ascunsul în Zarand se numește „ajumitul” ap. HEM. 609. Băieții tot mai rămânea de se mai juca, și se juca mai ales „de-a ascunsele” (= de-a mijia sau de-a amijitul). PITIȘ, SCH. IV 233. Băieții o tuliră d'alungul viei, strigând în goana lor: „Cine vrea [să se joace] d'a „puiu-gaia”, să-i adune cu tigia?” - „Cine vrea d'a „v'ați ascunselea”?” DELAVRANCEA, S. 225. / F i g . Își aduse aminte de simțământul de singurătate care o apuca în copilărie când se juca de-a v'ați ascunselea. DUMITRIU, B. F. 82. Incepură a-și ascunde obrazii din dosul umbreluțelor, sub zăbranicul vălelor... Acest joc d'a ascunselea, ațâțându-mi curiozitatea, da mai mare preț ochirii strălucitoare și zâmbetului sfiet ce scăpau une-ori printre piedicile rădicate cătărilor mele indiscrete. ODOBESCU, I 385. / E x p r . Ce, crezi că mă joc cu tine de-a ascunsul? = ce crezi că glumesc? PAMFILE, J. I

2. (Invechit, azi păstrat numai în l o c . a d v .)
 (La pl., mai ales despre „tainele inimii”) Taină, secret. Cf.
 a s c u n s ă . Dzeul... știe ascunsele iremiei. PSAL. SCH. 139/16.
Toate ascunsurile se vor ivi. CUV. D. BĂTR. II 455. Domnul Hs...
veade tainele și toate ascunsele. VARLAAM, C. 242. Dumnezeul nos-
tru, cela ce toate le cruți și de toate grijești, ști ascunsele
omenești și înțelegerea tuturor a ai. IOAN DIN VINȚI (1689), ap.
 HEM. 1826. Nestiind ascunsele toate ale oamenilor... MAG. IST. IV
 37/16. Cel ce cunoaște ascunsurile inimilor... MINEIUL (1776), 169¹.
Domnul auzind din gura unui arhieru acestea, nestiind ascunsele
inimei lui, s'au înfricoșat. ȘINCAI, HR. 249/11. Toate ascunsele
firei sânt în cărțile acèle. GORJAN, H. IV 46/8. Fata... întrebă...
cu ce putere făcu el, de le descoperi ascunsurile faptelor lor.
 ISPIRESCU, L. 242. / Enigmă, tâlc. Ba că o fi una, ba că o fi
alta. Aș! Nu putea el găci ascunsul vorbelor bătrânului. ISPIRESCU,
 ap. HEM. 1827. / L o c . a d v . (în legătură cu prep.)
in(tr')ascuns sau p(r)e (rar prin, învechit printr') ascuns(ul) și
 (prin fuziunea acestor două locuții, învechit) pe'ntr'ascuns sau
 (mai expresiv) pe_sub_ascuns = în taină, în secret, pe furiș, pe
 sub cumpăt, așa ca să nu se știe. Ce cleveti în ascunsu soțul său,
acesta mănaiu. PSAL. SCH. 324. Avea Divses vrăjmășie pre Palamid
întru ascunsu și-l pârî cătră împăratul, cu hitlensug. MOXA, ap.
 HEM. 1828. Până atunce cinstea prent'ascunsu sfintele icoane.
 id. ib. Să facem milostenie într'ascunsu. VARLAAM, C. II 7². La
arătare ținea păgânește, iară într'ascuns era creștini. id. ib.
 58². Cela ce va găta niște bucate sau băătură și le va găta pre
furiș, ce să dzice pre ascunsu, face prepus cum să dea altui cuiva
să să otrăvească. PRAV. MOLD., ap. HEM. 1827. Ei într'ascunsu ție-
nea creștinește. DOSOFTEIU, V. S. 25₂. Gheuca Logofătul umbla și
pentru sine, iar foarte pe ascuns, iar la aevea umbla pentru Duca-

vodă. N. COSTIN, LET. II 18/13. Îi trimetea bani și daruri lui Manoli, pe ascuns de ginere-său Stavarachi. E. KOGĂLNICEANU, ap. TDRG. Fur zicem celui ce fură, adecă ia pre ascuns. CARAGEA, L. ap. HEM. 1827. Îi grăbesc ca să porceagă, dar în taină, pe ascuns, Să nu se dea Eteriei în cât de puțin prepus. BELDIMAN, TR. 355. Viu... într'ascuns să vă vorbesc. id. O. 14/18. Plecă numai singur, pîntr'ascuns. GORJAN, H. I 65/4. Fiește care [vietate] mulțemit se bucură de viață și nu răvnește altiea nici într'ascuns, nici de față. KONAKI, P. 268. Plecă pe ascuns, într'o noapte. C. NEGRUZZI, I 178. Fata, într'ascuns îi făcu merinde. EMINESCU, N. 21. Una din roabele fetei de împărat, mai miloasă la inimă, se strecură... și le dete pe sub ascuns o copae de mere, două azime și un fedeleș cu apă. ISPIRESCU, L. 354. Domnița... cătă cam pe sub ascuns la argat, și-l găsi că nu prea se deosebeste de fii de domni și de împărați. Argatul, și dînsul, cătă asupra domniței cu ochi galeși, dară toș pe furis. id. ib. 240. Toți își fac, pe-ascuns, din văi Cătră cordri cale. COȘBUC, F. 127. Seara noi ne sărutam pe-ascunsul. id. B. 189, (în rimă cu: „răspunsul”). Sfetnicii... nutreau într'ascuns alte gânduri. PAS, L. I 110. Toți se uită ca la urs și fac sfaturi prin ascuns... TEODORESCU, P. P. 318. Ne-am iubit, mândro, pe-ascuns, Ne-am iubit cu multă frică, și-ai noști n'au știut nimică! IARNIK-BĂRSEANU, D. 55. Vai de mine, ce-am ajuns! Să iubesc pe sub ascuns!

3. Ascunzătoare, ascunziș. Ascunseși ei în ascunsul featei tale de greața oamenilor. PSAL. SCH. 91/5. Să săgeate într'ascunsuri pre cel fără vină. DOSOFTEIU, ap. HEM. 1826. Sucnă-Murgă... au auzit toate sfaturile... smeoaicelor și, ieșind din ascunsul său, au zburat la căruță. SBIERA, P. 105. / F i g . (în) ascunsul inimii sau sufletului = (în) cele mai ascunse părți ale inimii, (în) fundul sufletului, (în) conștiința (sa). Dreptul giu-

decător... întâi ascunsul inimii sale de fățarnicie curățește,
apoi pre altul din nevoe îl izbăvește. CANTEMIR, aă. HEM. 1826.
El era împăcat cu cugetul său și se bucura în ascunsul sufletului
său de izbândeale sale. ISPIRESCU, L. 156. / (Invechit) Loc(uri)
 inaccesibil(e). Gripsorul, pre cuibul lui șazănd, mâne pre colț
de piatră și ascunsu. BIBLIA (1688) 380². / (Invechit) Apără-
 toare, scut. Să înfrâre neștiința oamenilor celora neburilor, ca
slobozii, și nu ca ceia ce ascu [n] su au rău (s c u t u l rău-
tăției N. TESTAMENT 1648, a c o p e r e m â n t răutății BIBLIA
 1688) slobodă, ce ca șerbiu lui Dumnedzeu. COD. VOR. 148/10.

[Pl. ascunse și ascunsuri. / Scris și: (greșală de scri-
 ere, prin anticiparea lui u din silaba următoare) ascuns (CUV. D.
 BĂTR. II 456, cf. 458), (greșală de scris) ascusu (COD. VOR. 148/10
 și pre-ascusu (DOSOFTEIU, V. S. 113₂)).]

- Abstract verbal al lui ascunde.

ASCUNS² adv. (Rar, numai în expresia) A se da ascuns =
 a se dosi, a se ascunde, a se retrage în ascunzișuri. Românii se
daseră ascuns și le pândeau trecerea. BĂLCESCU, M. V. 100.

- Contopit din a ascuns, compus din prep. a (1) și
ascuns¹. Cf. (a se da) a f u n d (I 1).

ASCUNS, -Ă³ adj. s.f. I. A d j . l. Așezat astfel, în-
 cât să nu poată fi văzut sau găsit de alții. Cf. p i t i t ,
 p i t u l a t . Ca leu în ogradă ascunsu leșuește. DOSOFTEIU,
 PS. 33. Se vor surpa... cei ascunși de cătră tine. BIBLIA (1688)
 131². Vrând să prindă pre boierii muntenesti la mână, au șezut
Grigorie Vodă ascuns în Tarigrad. MUSTE, ap. HEM. 1825. Păstrase
ascunsă sub cojoc securea grea. DUMITRIU, B. F. 133. E x p r .
 p r o v . Banul ascuns în pământ, nici crește, nici rodește.
 ZANNE, P. V. 42. / (S u b s t a n t i v a t) (Invechit)

Persoană ascunsă undeva. Și ascunșii ei ședea în cămară. BIBLIA (1688) 186². Norocul ascunșilor în șură a fost că soldații n'au dat peste aceștia. PAS, L. I 52.

2. (Efectul pentru cauză) Nevăzut (dar existent), acoperit, necunoscut. Minciuni cu voroava frumoasă ascunse. CANTEMIR, ap. HEM. 1825. Ca un izvor ascunsu în pământul inimii noastre cel secetos și uscat de învățătură,... am scos acest izvor de apă dulce..., adăptoare de suflete omenști. UDRIȘTE NĂSTUREL, ib. Când ascunse, când văzute, Stelele pe cer derază. KONAKI, P. 264. Foc ascuns sub cenușă. ZANNE, P. I 180. Subt mână stă ascunsă și cea mai urită mână. I. GOLESCU, III 224. Ridică... pumnii, amenințând pe cineva ascuns. DUMITRIU, B. F. 15. cf. id., ib. 72. M'aplec... Și caut rădăcinile ascunse. BENIUC, V. 84. Descoperind resorturile ascunse ale pluralismului cultural, înțelegem de ce nu posedăm o singură critică. VITNER, CR. 7. / (Despre un om) Acesta e o comoară ascunsă = este plin de virtuți, înzestrat de talente pe care nu le arată. COSTINESCU. / Dosnic, ferit de privirile oamenilor. [Mergea] făcând lungi popasuri prin aleele ascunse ale grădinilor publice din Iași. CREANGA, A. 133. Pe cărare, 'n bolți de frunze, Apucând spre sat în vale, Ne-om da sărutări de cale, Dulci ca florile ascunse. EMINESCU, P. 85.

3. Tăinuit, nedat pe față. Cf. LB. O portiță ascunsă a palatului. GORJAN, H. IV 33. La 'nceput, pe când ființă nu era, nici neființă,... Când nu s'ascundea nimica, deși tot era ascuns... EMINESCU, P. 221. Uncheșule..., am întrebat fără de nici un gând ascuns, spune-mi ce mai face lelița Anica. SADOVEANU, N. F. 13. Nu voiu căuta poteca ascunsă. BENIUC, V. 134. Vizitiul putea să-i fi primit înjurătura grosolană cu demnitate și cu un dispreț ascuns. DUMITRIU, B. F. 35. / (Mai ales f i g .) Tainic, secret. Tainele... ascunse. BIBLIA (1688), pr. 5/3. In inima ei... se pe-

trecea nu știu ce; poate vreun dor ascuns, care nu-i venea a-l spune. CREANGĂ, P. 276. Nu știu de ce, dară în inima ei se strecură o bucurie ascunsă. ISPIRESCU, L. 239. Avea... un freamăt ascuns în miezul ființei sale. DUMITRIU, B. F. 25. Umblă cu gânduri ascunse. / (Cu funcțiune a d v e r b i a l ă) (Rar) În ascuns, pe sub ascuns. Cf. LB. Vai de tine, ticăloasă țară, la ce ai ajuns! Acum ți-a sosit peirea și te tânguesc ascuns. ZILOT, CRON., ap. HEM. 1829. / (Cu sens activ, numai despre oameni) Care are obiceiul să ascundă (să nu spună altora) faptele și planurile sale; ascunzător. Cf. BARCIANU. Om ascuns [se zice] celui care nu-și prea arată firea. PAMFILE, J. II, cf. LB. / (Uneori complinit prin „la fire, la inimă”) Pre urma lui au stătut împărat fiu [I] său Amurat, om meșter și ascuns la inimă. SIMEON DASCĂLUL, LET. I A. 34/39.

II. S u b s t . (Invechit) Ascuns¹ (2), taină, mister. Și ascunsa acelora a tuturoră descoperi-se-va. CORESI, E. 29/9. Că nu va fi ceva ascuns să nu fie ivită atunce, nici ascunsa să nu fie arătată. id. ib. 29/13.

[Pl. (ad B) -cunse.]

- Participiul lui ascunde. (Ad II cf.: v.-fran. celé = verschwiegen și în span. callado = verschwiegen, schwaigsam. M e y e r - L ü b k e , Rom. Gramm. III, § 13; cf. germ. versteckt

ASCUNSOARE s.f. (Invechit) ascunzătoare (de unde pândesti pe cineva), loc de pândă, ascunziș. [V.-sl.] (latibulum, din abseondere) = visterie, ascunsoare. MARDARIE, L. 3252 I-au trimes pre ei Iisus, și au mersu la ascunsoare. BIBLIA (1688) 158¹. [Pl. sori.]

- Din lat. pop. absconsoris (cf. absconsorium latibulum. CGL. 467, 507). CDDE, Cf. a s c u n z ă t o a r e .

ASCUNZĂTOARE s.f. Loc în care poți ascunde ceva ce nu vrei să fie găsit de alții, tainiță, (loc) ascuns. Nu e mai puțină grijă... de a nemeri în toată casa o ascunzătoare sigură, căci pentru mine sipeturile îmi sânt bănuite, casele de fier n'au nici o credință. I. RUSET, ap. HEM. 1833. În ascunzătoarea ce este în colț la dreapta..., este o uscioară. Ia cheia... și o deschide... în această ascunzătoare vei găsi niște haine și podoabe de împărăteasă. ISPIRESCU, L. 143. Infricate, slugile s'au pus pe căutaț...; și nici o ascunzătoare, oricât de nebăgată în samă să fi fost, nu le scăpa din vedere. MERA, L. B. 134. / F i g . Ascunzătorile inimii, conștiinței = ceea ce are inima, conștiința mai ascuns. COSTINESCU. Cf. a s c u n s ¹ (3). Moș Ioan Roată... nu avea ascunzători în sufletul său. CREANGĂ, A. 151. / Loc în care te poți ascunde, când vrei a nu fi observat, ascunziș; colț ascuns, mai puțin vădit (COSTINESCU). Se făcea că eram într'o grădină frumoasă... Din loc în loc,... se făcea că erau așezate niște stufisuri, unele rotunde și cu flori, altele lunguete și cu pomișori, iară altele făcute cu niște ascunzători. ISPIRESCU, L. 244. Și, până mâine,... va scoate din ascunzătoare pe nelegiuitul făptuitor. GALACTION, O. I 256. În ultimul timp îl auzeam [pe Serdici] cum se ridică din ascunzătoarea lui. SAHIA, N. 115. [Pl. -tori.]

- Derivat dela ascunz (= ascund) cu suf. -(ă)toare. Cf. a s c u n s o a r e .

ASCUNZĂTOR, -OARE adj., s.m. și f. l. (Persoană) care ascunde (ceva). Inchinar-oiu codrilor, ,, Că-mi sânt mie frățiori, De poteri ascunzători. TEODORESCU, P. P. 582. Săbiile's înșelătoare, De vieți răpunătoare, De țării ascunzătoare. POP., ap. HEM. 1824

2. (Rar) (Persoană) care se ascunde (de cineva), ascuns² (I l). Lasă-l, n'ai să afli nimic, e un (om) ascunzător.

[Pl. -tori, -toare.]

- Derivat dela ascunz (= ascund) cu suf. -(ă)tor.

ASCUNZĂTURĂ s.f. 1. = ascundere. POLIZU.

2. Ascunzătoare, ascunziș. Cf. a s c u n s ¹ (3). Nu putea fi muzică mai melodică... pentru ei decât acest sunet al bănilor, care le pătrunse într'un mod misterios ascunzăturile sufletului. TELEOR, ap. S. TDRG. Din ascunzături ies liliicii. DDRF.

[Pl. -turi.]

- Derivat dela ascunz (= ascund) cu suf. -ătură.

ASCUNZIȘ s.n. 1. (A b s t r .) Tăinuire. Gândești tu că mai pot avea eu inimă cătră averea ta și cătră tine, dacă tu umbli cu ascunzișuri și cu taine și mă faci de râsul și batjocura slugilor tale? MERA, L. B. 249. Ziare fel de fel, mărturisind fățiș sau cu ascunzișuri despre pârjolul omenesc. GALAN, Z. R. 338.

2. (C o n c r .) = a s c u n z ă t o a r e . În ascunzișul ei de mai nainte se îmbracă cu haina cea minunată de diamant. POP., ap. HEM. III, Add. XXVI. În ziua de Alexii, învie și ies toate gujuliile din ascunzișurile lor de peste iarnă. MARIAN, SE. II 199. Ascunzișul nostru era ferit și de pescarii cu vâsc. SADOVEANU, N. F. 83. Intra într'un loc... plin de ascunzișuri necunoscute. DUMITRIU, B. F. 82. Figura lui, atâta câtă se vedea din ascunzișul blâniei, arăta supărarea. PAS, L. I 159.

[Pl. -zișuri.]

- Derivat dela ascunz (= ascund) cu suf. -iș.

ASCUTEALĂ s.f. (Neobișnuit) Așteptare, așteptătură. LB., cf. DDRF. [Pl. -țeli. / Și: (suspect) ascuteală s. f. LB., cf. PONTBRIANT.]

- Derivat dela ascuți cu suf. -eală.

ASCUȚĂȚ, -Ă adj. vv. ascuțit².

ASCUȚI vb. IV. I. P r o p r i u . l. T r a n s .

A face (unui obiect) vârf (lungueț, înțepător), prin cioplire, pi-
lire. Au tăiat și o creangă... [pe] care, ascuțind-o au făcut-o
frigare. DRĂGHICI, R. 69/8. A ascuți creionul, săgeata. TDRG.
Alisandru... ședea și el pe prispă și ascutea un lemn. DUMITRIU,
B. F. 105. În povești, monștrii sau animalele pun să le ascută
„dinții și limba” când merg după pradă). Lupul se duse la un fie-
rar și puse să-i ascută limba și dinții. CREANGĂ, P. 22. E x p r -
A-i se (sau a-si) ascuți (cuiva) dinții după ceva (LB.) = a pofti
(la) ceva, a-i lăsa gura apă (după ceva). R e f l . (= p a s i v
A primi o formă lunguiață (la vârf). [Ochii hamelionului] de la
rădăcină în sus, de ce merg, se ascut. CANTEMIR, ap. TDRG. 484.
Când [omul bolnav] prinde a i se ascuți nasul, a i se negri în-
cheieturile la degete și a i se învineți unghiile..., atunci e un
semn sigur că n'are s'o mai ducă mult. MARIAN, I. 24.

2. T r a n s . (uneori = f a c t .) și r e f l .
(= p a s i v) (Despre o armă sau unealtă de tăiat) A face să
fie ager(ă) la tăiat, tăio(a)s(ă), a subția (iarăși) tăișul sau
limba îngroșată (dând unealta la tăiat pe amnar, pe cute, pe pia-
tră sau la tocilă). Cuțitul pre cute se ascute. CANTEMIR, ap. HEM.
1835. Își ascuți sabia. RETEGANUL, P. III 15. Securea lui călăul
ascută și gătească! MACEDONSKI, O. I 250. Măine dimineată ascut
toporul, ... iau cai de căpăstru, mă duc cu ei la văgăună și le
dau în cap. PREDA. I. 121. Băiatul...aduse securea... O ascuțise,
o curățase cu gresia. DUMITRIU, B. F. 105. Acum își ascut cuțitele.
ȘEZ. III 96. Fier pe fier îl ascute. ZANNE, P. I 166.

II. F i g . T r a n s . și r e f l . (Despre acțiu-

ni sau manifestări ale omului sau ale organelor sale) A deveni (sau a (se) pregăti să devină) mai ager, mai acut, mai tare, mai pătrunzător. (Mai ales în expresii) Deodată s'a ascuțit ca un fier-restrău mustrarea tătacăi. Leona. SADOVEANU, N. F. 24. A(-și) ascuți limba (sau condeiul) = a se pregăti pentru a împunge (pe cineva) cu vorba sau cu scrisul. Ascuțiră limba lor, ca de șiarpe. DOSOFTEIU, ap. HEM. 1834. Precum împărații...sabia, așa scriitorii condeiul își ascut. CANTEMIR, ap. HEM. 1834. A ascuți cuvântul = a încerca să te exprimi mai bine, a șlefui cuvintele, felul de a vorbi. Strădania mea... să ascut cuvântul și să stilizez îmi aducea(u) destule neajunsuri școlărești. GALACTION, O. I 20. (Despre glas) A(-și) ascuți glasul = a ridica tonul, a țipa la cineva. Mă judecă cum îi place, Traiul cu otet mi-l face, Strigă și ș'ascute glasul, De s'aude în tot ceasul. POP., ap. HEM. 1834. Ce te-ascuți așa la mine? = de ce țipi așa la mine?. Auzi-l cum s'ascute! = auzi cu ce ton ridicat („înțiglat”) vorbește (sau cântă, țipă etc.)! (Com. din Orașul Stalin). A(-și) ascuți colții (sau dinții) = a se obrăznicii cu cineva, a-l atinge cu vorba. ZANNE, P. II 118. (Regional) A se ascuți = a amenința. Altele mai câinoase la inimă, se ascuteau și ne obrăzniceau. CIAUȘANU, R. SCUT. 13. Nu te-ascuți asupra mea = nu mă amenința! S'o ascuțit câinele asupra mea = a sărit câinele asupra mea. Com. COCA (Ban.) A(-și) ascuți urechile (auzul) = a deveni foarte atent ca să auzi ceva. El ascuți auzul și ascultă. SANDU-ALDEA, SĂM. VI 447. A(-și) ascuți ochii (sau văzul, privirea) = a privi cu atenție, a fi cu ochii'n patru. Își ascuțise ochii ca două ace, ca să-l pătrundă. ARDELEANU, P. 177. E x p r . (Regional) (Fam.) A(-și) ascuți picioarele = a se pregăti de fugă mare, a le face să fugă ager. Olarii se duc și iau galbinii, lasă calabali-cul Gatrinei până la cel din urmă cratiț șchiop, își ascut picioarele, și du-te! Pasă-mi-te n'aveau poftă să deie față cu Vlad.

POP., ap. HEM. 1835. A-și ascuți mintea (sau inima etc.) sau a se ascuți la minte (sau inimă etc.) sau a i se ascuți mintea (sau inima etc.) cuiva = a-și ageri mintea, a se ageri la minte, a i se ageri cuiva mintea, a prinde inimă (a-și oțeli curajul). Inimile voinicilor, în războaie trăind se ascut. URECHE, LET. I 124/14. Ti-ai ascuțit mintea pe tocila civilizației din Sadagura. ALECSANDRI, T. 1013. Văzu că începe a judeca altfel de cum judeca el până acum. Pasămi-te se ascuțise la minte. ISPIRESCU, L. 241. / (Invechit) A ascuți (ceva, din capul său) = a inventa, a născoci, a scorni ceva. Singur dar, din capul său, ascuți Engel și aceasta asupra Românilor. P. MAIOR, IST. 102/3, cf. BOLLIAC, ap. DDRF.

2. R e f l . (Invechit) A se pregăti, a sta gata.

Crezând Leșii acela cuvânt..., s'au întors; iar Bogdan-Vodă se ascuția ca să-i poată vâna, unde-ar pute [a]. URECHE, LET. I 114/17.

3. T r a n s . și r e f l . (Despre conflicte politice, sociale, economice etc.) A (se) desvolta din ce în ce mai puternic, a deveni (a face să devină) mai acut; a (se) înteți.

Ascuți : apare, împreună cu derivatele lui, foarte des în construcții ca s'a ascuțit contradicția între lagărul imperialist și lagărul democratic. IORDAN, I. R. 20. In mediu [I] social... american ... lupta de clasă este extrem de ascuțită. VITNER, CR. 122, cf. id. ib. 96. Aceasta înseamnă că lupta de clasă se ascute. V. LUCA, CUV. 28. Aceasta întărește controlul oamenilor muncii asupra activității organelor locale și ascute vigilența de clasă împotriva... dușmanilor. TEOH. GEORGESCU, RAIONAREA. 20. Sarcina fiecărei organizații de partid este de a ascuți cât mai mult cu putință vigilența bolșevică. I.P.C. (b) 460. A lămuri sensul acestor propuneri înseamnă a ascuți vigilența tuturor partizanilor păcii. SCÂNTEIA, 1951, nr. 1959. Lupta de clasă nu se stinge în această perioadă de tranziție dela capitalism la socialism, ci dimpotrivă, ea se ascu-

te și se adâncește. CONTEMPORANUL, S. II, 1948, nr. 104, 13/1.
Lupta de clasă era atunci deosebit de ascuțită. ib. nr. 103, 4/4.

√Prez. ind. ascuț și (dial.) ascuț și ascuțesc, conj.
să ascuț și (dial.) să ascuț și să ascuțesc; imper. ascuț!; gerun-
 ziul ascuțind și (dial.) ascuțind. / Și: (neobișnuit, cu schimb
 de conjug.) ascuțe vb. III (POLIZU). √

- Etimologia nesigură. Se pare că în ascuți s'au confun-
 dat două verbe: unul cu sensul de „a face vârf” și altul cu sensul
 de „a face tăios”. Primul (propus de LB și de CIHAC, I 18) e în
 limbile romanice acutiare (derivat din acutus ascuțit, cu vârf):
 ital. aguzzare, (engad. agüz spitz, scharf), v.-prov. aguzar, fr.
aiguiser, span. aguzar, portg. aguçar, iar cel de-al doilea ar fi
excotire (din cos „cute”), cu sensul de „a trage sau a da pe cute”.
 Cf. c u ț i t. (H a ș d e u, Etym. Magn. 1835, cf. Ș ä i -
 n e a n u, Dict. rom.-germ., T i k t i n, Dict. rom.-germ.)

ASCUȚIME s.f. (Numai la f i g .) Calitatea de a fi as-
 cuțit (II); acuitate. √Dacă simțurile noastre ar avea √mai multă
gingășime √de cât au √, ... Atuncea... mirosul, a căruie ascuțime
Prin nevăzutele arce ce săgeată cu iuțime, în loc de a face bine,
ar fi adus ameteală. KONAKI, P. 268. Dar fi umblă limba cu ascuțime
me. SADOVEANU, P. M. 78. Cu humor, cu ascuțime de observație, Ion
Anghel își propune să arate noua atitudine față de carte. CONTEM-
 PORANUL, S. II. 1950, nr. 179, 7/1. Problema promovării unei criti-
ci juste, tovărășești... se pune cu ascuțime în sânul cenaclurilor.
 ib. nr. 185, 4/5. Comitetul central al Partidului ridică cu toată
ascuțimea, pe primul plan... însușirea științei marxist-leniniste.
 ib. 1951, nr. 224/1. Râse, dar ochii fi priveau pe ingineri cu as-
cuțime. V. ROM. Dec. 1950, 28. / Ascuțime de minte = pătrundere,
 perspicacitate, sagacitate, finețe de spirit. Astfel chinui Joie
pre bietul Prometeu pentru deșteptăciunea și ascuțimea lui de minte

ISPIRESCU, U. 88. Mintea lui Costan prinse ascuțime. CAMILAR, N. 20. [Pl. (neobișnuit) -țimi.]

- Derivat dela ascuți cu suf. -ime.

ASCUȚIRE s.f. 1. Acțiunea de a ascuți un obiect. Cf. a s c u ț i t u r ă. Ascuțirea creionului se face cu briceagul sau ascuțitoarea. Ascuțirea cuțitului trebuie făcută cu atenție.

/ F i g . Faptul de a face mai subtilă o calitate sufletească sau intelectuală. Ingereasca isteciune, și a minții ascuțire.

CANTEMIR, ap. HEM. 1836. V'am dat teatru, vi-l păziți... În el năravuri îndreptați, Dați ascuțiri la minte, Podoabe limbei voastre dați, Cu românești cuvinte. I. VĂCĂRESCU, P. 293/6.

2. (Despre conflicte politice, sociale, economice) Agravare, înțelegere a unei lupte, a unei contradicții, a unui antagonism, a unei crize etc. Pe plan istoric această perioadă răspunde unei ascuțiri a luptei de clasă. VITNER, CR. 43. Tonul țipător al unor anumite discursuri nu poate ascunde neliniștea de care sunt cuprinși autorii lor... în fața ascuțirii tuturor contradicțiilor interne ale sistemului capitalist. GHEORGHIU-DEȚ, R. P. 9. Lupta între aceste două lagăre are loc în condițiunile continuei ascuțiri a crizei generale a capitalismului. id. ib. 12. Revoluționarea Orientului trebuie să dea un imbold hotărâtor ascuțirii crizei revoluționare din Occident. ANA PAUKER, CUV. 18. Îndeplinirea și depășirea planului nostru de stat... se desfășoară în condițiile ascuțirii luptei de clasă. V. LUCA, BUG. 64. Politica U.S.A. ... provocă ascuțirea contradicțiilor în sânul lagărului imperialist și ascuțirea luptei maselor muncitoare. id. CUV. 21. / Mărire, intensificare. Luăm parte la o fază de dezvoltare a gustului pentru cinematograf, la o ascuțire a intereselor mulțimilor populare. CONTEMPORANUL, S. II, 1948, nr. 110, 15/1.

[Pl. -țiri.]

- Abstract verbal al lui ascuți.

ASCUȚIȘ s.n. 1. Vârful unui obiect ascuțit (mai ales al unei arme). Gratiile de fier... erau în formă de săgeți. cu ascuțișul în sus. POP-FLORENTIN, ap. TDRG. Ia mai stai, ca să-ți vorbesc. Pagubele să-ți plătesc: Pagubele cu tăișul, Faptele cu ascuțișul. TEODORESCU, P. P. 584.

2. Partea tăioasă, a unei arme sau unelte de tăiat; ascuțit¹ (2), tăiș. Jurăm-te pe ascuțișul paloșului tău! CREANGĂ, P. 206. Ascuțișul coasei; ascuțișul cuțitului. MARIAN. P. a n a l . Marea e acum cenușie și netedă ca un atlas pe care-l sfâșie ascuțișul vaporului. G. VÂLSAN, CONV. LIT. XLII, II, 252. E x p r . A trece prin ascuțișul fierului (sau săbiei) = a reteza cu sabia (capetele locuitorilor unei localități sau unei țări cuprinse sau invadate). Și luptătorii morți treceau pe nășalii... în fața câmpiei... care deschidea zarea pustie, par'că spre întreaga țară a Moldovei prădată, arsă, trecută prin ascuțișul fierului. SADOVEANU, SĂM. V 1011. / F i g . Cu ascuțișul coasei, îmi scriu poemele sălbatice. BENIUC, C. P. 75. Cuvântul poetului poartă și ascuțișul satirei odată cu explozia indignării. CONTEMPORANUL, S. II, 1948, nr. 108. El [poetul tânăr] trebuie să citească mult... să deprindă a cântări cuvintele, a le cunoaște ascuțișurile. ib., 1950, nr. 179 7/6, cf. nr. 185, 4/4.

[Pl. -țișuri.]

- Derivat dela ascuți cu suf. -iș.

ASCUȚIT s.n. 1. (A b s t r .) = a s c u ț i r e (1). Ceasurile libere și le petrecea la ascuțitul cârligelor. DUNĂREANU, SĂM. VI 370. / Peatră de ascuțit (PONTBRIANT) = piatră (rotundă sau dreptunghiulară) fină pe care se ascut uneltele de tăiat.

2. F i g . (Invechit) Agerime. Invățătură cu ascuțitul firii. DOSOFTEIU, V. S. 193.

3. (C o n c r e t i z a t) (Invechit) Ascuțiș (2), tăiș. Cuțit cu doao ascuțite. BIBLIA (1688), 175. Mai tăios decât toată sabia cu doao ascuțite. ib. ap. HEM. 1840. Ascuțitul sabiei vă va mânca. MINEIUL (1776), 143¹/₂. Incearcă al sabiei ascuțit. ALEXANDRESCU, M. 260. Văzând cătanele cum că toate vor gusta ascuțitul săbiei lui, o luară la fugă cu toți. CĂTANĂ, P. B. III 100. Munți, ca ascuțitul cuțitului. ȘEZ. II 146/3. Au apucat ascuțitul, cu mâna toată. ZANNE, P. IV 580. E x p r . p r o v . Nici cuțit tâmp la vârf, nici cu două ascuțituri. ib. V 234. Limba muierii: cuțit cu două ascuțituri. ib. II 281. E x p r . A trece prin (sau sub) ascuțitul fierului (sau sabiei) v. a s c u ț i ș (2). Cetatea se va cotropi și garnizoana se va trece subt ascuțitul sabiei. C. NEGRUZZI, I 172.

[Pl. -țite și -țituri.]

- Abstract verbal al lui ascuți.

ASCUȚIT, -Ă adj. I. A d j . (P r o p r i u) l. Cu vârf (lungueț, înțepător). Pietri ascuțite. DOSOFTEIU, PS. 46. Bărbătușii... [viermilor de mătăasă] sunt ascuțiți la coadă. ECONOMIA, 221/20. Cu o pitricică ascuțită, trăgea o dungă. DRĂGHICI, R. 54/30. Boi cu coarne ascuțite. ALECSANDRI, P. II 105. Lungi țăruse ascuțite. EMINESCU, N. 19. Boilor... le jucau șoldurile ascuțite sub piei. DUMITRIU, B. F. 97. Te-agiungi ursu mari... Cu gura cascată, Cu sula ascuțată; Cum te-agiungi, Cum ti'mpungi! ȘEZ. III 139. La calul nărăvit, Pinten ascuțit. ZANNE, P. I 344. (Cu funcțiune a d v e r b i a l ă) Ruine singuratice, care se profilează ascuțit peste linia întunecată a brazilor. MEHEDINȚI, R. 8. / (Invechit) Pietros, gloduros. Desculță... pre locuri ascuțite [mer-

gea 7. DOSOFTEIU, V. S. 20₂. / (Geom.) (Despre un unghiu) Mai mic decât un unghiu drept. Unghiu ascuțit. MELIK, G. 5.

2. Tăios. Ca briciu ascuțitu fapt-ai înșelăciune. CORESI, PS., ap. HEM. 1837. Colțul de piatră 7 era așa de ascuțit, de tăia ca briciul. ISPIRESCU, L. 195. La lemnul tare trebuie secure ascuțită. ZANNE, P. V 590.

II. F i g . (Despre minte, simțuri) Pătrunzător, ager, subtil, fin. Era ascuțit la minte. GAVRIL, NIF. 12. Întreaga dramă a acestui personajiu construit cu un ascuțit simț psihologic de către dramaturgi. CONTEMPORANUL, S. II, 1951, nr. 224, 2/6. Toată dihania ascuțită la adulmecat, pururea gata și fără preaget să fie. CANTEMIR, ap. HEM. 1838. Ochiul zavistii măcar că multe cu ascuțita sa videare a trece... poate, însă slava și cinstea altuia... să nu o atingă... peste putință îi easte. id. HR. 100. Omul e lipsit 7 de-o vedere ascuțită, de-un auz peste măsură. KONAKI, P. 270. (Joc de cuvinte) Un plan dibaciu și ascuțit! Păcat însă c'a fost așa de ascuțit încât i s'a rupt vârful! I. NEGRUZZI, VI 568. Trebuie... cap bun și minte ascuțită și sănătoasă, ca să poată duce trebile împărăției la bun liman. ȘEZ. I 98. Celui priceput 7 îi zice poporul: 7 „îi om ascuțit”. ȘEZ. II 47. / (Cu funcțiune a d v e r b i a l ă) A judeca ascuțit. HEM. 1840. (Despre priviri sau vorbe) Înțepător, împungător. Căutarea lui 7 era 7 ascuțită, duhul său foarte istet. PANN, E. II 19/4. Cela ce avea cerbice țapănă și trufă iute și cu limbă ascuțită, el se muie ca boul de de jug. MOXA, ap. HEM. 1838. Are limba ascuțită = vorbește înțepător. T. CODRESCU, ap. HEM. 1838. (Cu funcție a d v e r b i a l ă) Acarul îl întrebă privindul ascuțit: Sânteti mulți? DUMITRIU, B. F. 110. / Înțepat, sever. Acel răspuns ascuțitu a domnului, ce-i răspunse, că nu-i bine să ia pâinea cuconilor și să o dea câinilor. VARLAAM, C. 305₁. / Rafinat. Limba cea mai suptire și mai ascu-

țită de toate limbile, ce se dzice elenească... EUSTRATIE LOGOFĂ-
TUL (a.1632), ap. HEM. 1838. Grigoriță are dreptate... a început
cuvânt ascuțit gospodina. SADOVEANU, N. F. 39. Prefectul vorbea cu
glas ascuțit. DUMITRIU, B. F. 32. Vorbise iar cu ... [o] voce
străină, ascuțită... care nu era a lui. id. ib. 34. / (Despre
stări sufletești: dureri, pasiuni etc.) Străpungător, viu. Durere
amară, suspinuri duioase, jale ascuțită din toate părțile se videa
și se auzea. ARHIVA ROM. I 48/4. O durere ascuțită, crudă, îi pă-
trunse inima lui. EMINESCU, N. 76. În mine e curiozitatea ascuțită
a unei experiențe de psihologie. IBRĂILEANU, A. 65. / (Despre
miros) Pătrunzător, iute, tare. În noaptea de vară, după căldura
zilei, plutea subt bolți, puternică, mireasma ascuțită a rășinei
de brad. SADOVEANU, SĂM. V 974. Jelania lui Alexiu... deveni un
urlet ascuțit care umplea ulița. DUMITRIU, B. F. 70. / (Despre
căldură) Viu, înțetit, intens. Căldura ascuțită a focului ne bătea
în față. SADOVEANU, SĂM. VI 1065. / (Despre sunet sau glas) Pă-
trunzător, înalt, înălțat. Cu cât un corp vibrează mai repede, cu
atât sunetul produs este mai înalt sau mai ascuțit. PONI, F. 319.
Soacră-sa, cum o văzu că vine, o și întrebă cu un glas ascuțit...
MARIAN, SE. II 104. Măneacă cel mic dădu drumul unui răs ascuțit.
SADOVEANU, R. M. 25. Iată, mări..., s'auzea Tropot mare și pripit.
Ghiot lung și ascuțit. TEODORESCU, P. P. 624. (Cu funcțiune a d -
v e r b i a l ă) A vorbi ascuțit. HEM. 1840. Coasa suna ascuțit,
depărtată, tristă. SADOVEANU, LUC. VI 98. Oamenii... fluerau ascu-
țit, palizi la față. DUMITRIU, B. F. 9. Femeile râseră ascuțit.
id. ib. 30. Arendașul... țipă ascuțit... id. ib. 60. Țipau ascuțit
și urât. PAS, L. II 87. / (Despre urechi) Înscordat (spre luare-
a-minte). Voroava mea nu de ascuțite, ce de căptușite urechi ar fi
lovit. CANTEMIR, IST. 87. / (Despre idei, stări sociale, lupte
politice) Acut, înțetit, agravat. Se desvoltă în societatea capita-
listă contrazicere din ce în ce mai ascuțită între caracterul pro-

ductiei și felul în care sunt însușite produsele. ZAHARESCU, L. C.
 25. Aceste acțiuni au îmbrăcat un caracter politic ascuțit de lup-
tă împotriva fascismului. AL. MOGHIOROȘ EPIS, 14. / (Cu funcțiu-
ne a d v e r b i a l ă) Această chestiune [a conducerii treburi-
lor abștești] se pune... ascuțit. SCÂNTEIA, nr. 1323.

[Și: ascuțat, -ă adj.]

- Participiul lui ascuți cu valoare de adjectiv.

ASCUȚITEL, -EA adj. (Invechit) Diminutiv al lui ascuțit.
[Hameleonul] solzi mărunței și în vârf ascuțitei are. CANTEMIR,
 IST. 207.

- Derivat dela ascuțit cu suf. -el.

ASCUȚITOARE s.f. Unealtă de ascuțit cuțitele, Cf. c u t e
 a m n a r , g r e s i e , sau creioanele. Neavând ascuțitoare,
mi-am ascuțit creioanele cu o lamă. [Pl. -tori.]

- Derivat dela ascuți cu suf. -(i)toare.

ASCUȚITŌR, -ŌARE adj., s.m. și f. l. A d j . Care ascu-

te.
 2. S u b s t . Persoană care are meseria de a ascuți.
Foarfecele mele nu mai taie; trebuie să le dau la ascuțitor.

[Pl. (ad 2) -tori, -toare.]

- Derivat dela ascuți cu suf. -(i)tor.

ASCUȚITORIE s.f. Atelierul unde se ascut cuțitele etc.
Te duceai spre ascuțitorie? SCÂNTEIA, 1951, nr. 1950.

ASCUȚITŪRA s.f. l. (A b s t r .) = a s c u ț i r e
 (1). La simcea gzoasă ca aceasta, prea aspră piatră, multă și în-

delungată ascuțitură să-i fie trebuit am socotit. CANTEMIR, ap. HEM. 1841.

2. (C o n c r .) Partea ascuțită, lungueață, a unui obiect. [Țochii hameleonului] de la rădăcină în sus de ce merg, se ascut; iară în vârful ascuțitului lumina ochiului... se vede.

CANTEMIR, ap. S. TDRG. Ținea, clătind, un topor cu două ascuțituri. MSS. (1773), ap. GCR. II 88/23. / (Invechit) Ascuțitură de deal = vârf de deal. Cf. CDDE., nr. 99.

[Pl. -turi.]

- Derivat dela ascuți cu suf. -itură.

AȘÈ adv. v. asa.

AȘÈĂ adv. v. asa.

ASEĂME adj. v. asemenea.

ASEĂRĂ adv. Ieri seară, seara imediat trecută. Plângeți după mine, fraților... și gintul și cunoscutii mei, că până a-se [a] ră alalta-seară, cu voi grăea (= grăeam). CUV. D. BĂTR. II 449. Asară v'am văzut pe unii din voi suspinând. DRĂGHICI, R. 83/16. De făceam aseară ca tine și eu, Nu era să-mi fie astăzi așa greu. PANN, P. I 118/26. Aseară, când m'am dus acasă, ce să văd ?. C. NEGRUZZI, I 30. Aseară pe la sfințit, Cu alta te-ai întâlnit. IARNIK-BĂRSEANU, D. 247. Ce ți-am spus eu ție-aseară, Să-mi scoți șaua din cămară. MARIAN, SA. 10. Asară ș'alaltă-sară, M'am culcat pe prisafară. SEVASTOS, C., ap. HEM. 1854. / (În legătură cu prep. d e) Badea-i mânios de-aseară. IARNIK-BĂRSEANU, D. 105. [Și: asară, (regional, fam.) as(e)ar' adv.]

- Compus, precum dovedește accentul (cf. acasă, adri, dar: astă-seară, ea-seară, azi) din a (2) și seară (cf. v.-fran.

anuit, v.-prov. anueit, span. anoche gestern nacht, gestern abend). La origine trebuie să fi fost o locuțiune adverbială cu sens general (ca „spre seară”, „de-cu-seară” etc.), fără nici o restrângere a ideii în trecut, prezent sau viitor. Unele dintre aceste locuțiuni adverbiale au suferit însă cu timpul o restricțiune; astfel, d e s e a r ă nu se mai poate întrebuița decât în legătură cu un timp viitor (pe când se poate zice de o potrivă încă „voiu veni” sau „am venit d e d i m i n e a ț ă la tine”). Tot așa aseară nu se mai construiește decât cu timpul trecut. (Cf. și: l a v a r ă, l a t o a m n ă, etc.)

ASECURĂ vb. I. v. asigura.

ASEDIA vb. I. T r a n s . A se așeza cu oaste împrejurul unei cetăți spre a o cuprinde, a împresura sau încunjura cu armată (un loc întărit) spre a-l cuprinde sau a-l sili să se predea. Cf. b l o c a. Purcese asupra Țarigradului și asedii cetatea. E. VĂCĂRESCUL, IST. 257/31. El atribuie lui Aron-vodă vinovăția pierderii Tighinei..., pe care, din potrivă, Aron o asedia. IORGA, L. I 391. Țăranii muncitori din 7 sate s'au răsculat, au asediat primăriile. AL. MOGHIOROȘ, EPIS. 11. / F i g . A cuprinde ca într'un ocol, a împresura. Stăpânirea mea se'ntinde până lângă acea parte, Unde este zidul care un popor asedia. C. NEGRUZZI, II 130. [Prez, ind. asediez. / Și: (cu schimb de conjug. asedii vb. IV.) - N. din ital. assediare idem. Cf. a s e d i u și dubletul a ș e z a.

ASEDIARE s.f. v. asediere.

ASEDIAT, -Ă adj. Inconjurat cu armată, împresurat.

- Participiul lui asedia cu valoare de adjectiv.

ASEDIATOR, -OARE adj., s.m. și f. l. A d j . Care asediază. Trupele asediatoare au pătruns în oraș.

2. S u b s t . Persoană care asediază. Asediatorii Leningradului n'au reușit să pătrundă în oraș.

[Pl. (ad 2) -tori, -toare.]

- Derivat dela asedia cu suf. -tor. Cf. dubletul a ș e - z ă t o r .

ASEDIERE s.f. Acțiunea de a asedia, faptul de a înconjura cu armată o cetate, un oraș; împresurare. A fost o asediere în regulă. [Pl. -dieri. / Și: asediare s. f.]

- Abstract verbal al lui asedia.

ASEDII vb. IV. v. asedia.

ASEDIU s.n. Înconjurare cu oaste a unui oraș, a unei cetăți, a unui loc întărit etc. pentru a-l cuceri; împresurare. Asediul dela Varna. ALECSANDRI, T. 1424. Au pus asedia înaintea cetății Kaffa. ARHIVA R. I 102/18. Mai izbeau ici colo ultimele picături de ploaie, ca ultimele gloanțe ale unui asediu terminat. GALACTION, O. I 88. Ucisesse trei sute de femei... când cu asediul cetății. CA. PETRESCU, T. II 177. / F i g . (Cu privire la o persoană) Elencuța e de aceeași părere cu mine: voim amândoi să ți-o dăm. Prin urmare un asediu în regulă: are să capituleze. ZAMFIRESCU, R. 219. / (În statele capitaliste) Stare de asediu = suspendarea puterii legilor și înlocuirea ei cu un regim militar terorist. Au prelungit starea de asediu. SAHIA, N. 63. [Pl. -sedii. / Și: (învechit) asedie s. f.]

- N. din ital. assedio. Cf. a s e d i a.

ASELGHICÉSC, EASCĂ adj. (Invechit, rar) Desfrânat. Petre-
când în necurății aselghicești, pohte, vinării, mâncături. DOSOF-
TEIU, ap. HEM. 1841.

- Derivat dela aselghie cu suf. -esc.

ASELGHICIUNE s.f. (Invechit) (Cuvânt literar rar) =
aselghie. Făcând pângărite aselghiciuni. DOSOFTEIU, V. S. 742.
[Pl. -ciuni.]

- Derivat dela aselghie cu suf. -iciune.

ASELGHIE s.f. (Invechit) (Cuvânt literar rar) Desfrânare.
Să nu mă smintească iarăși împiedecătorul, să mă ducă la aselghi-
ia (c u r v i e a , lemma, ap. HEM. 1841) cea dintâi. DOSOFTEIU,
V. S. 53. Dimonii... vă trag cătră aselghie. id. ib. 164. [Pl.
-selghii.]

- Din grec.

ASEMĂLUI vb. IV. 1. T r a n s . și r e f l . (Inve-
chit - la scriitorii moldoveni din prima jumătate a sec. al XIX^{lea}
- și pop. - Ban.) A (se) aseamnă, a (se) compara. Nimic... nu se
poate asămălui cu mărirea ei (a. 1817). URICARIUL, IV 300/14.
Nu iaste fericire în lume, carea să se poată asămălui cu aceea
întru carea se afla. BELDIMAN, N. P. I 11/10. Ah!... mă asemelueș-
te cu un steag! ALECSANDRI, T. 1099. „Cu cine mă sămăluști?” -
„Cu ăi urieși de Novăcești, Cu aia te-asămăluesc”.- „Bine m'ai
asămăluit: Eu mi-s Gruia lui Novac!” IAHRESBER. III 303.

2. R e f l . (Invechit, rar) A se asimila. Păturile ce
se aşază pe un cristal format și se lipesc de dînsul, dar fără a

se asemălui materiei cristalului... CONV. LIT. VII 331, ap. TDRG.

√ Prez. ind. asemălucesc. / Și: asămălui, asemelui vb. IV

- Cf. s e m ă l u i .

ASEMĂLUIRE s.f. Acțiunea de asemălui și rezultatul ei.

Cf. a s e m ă n a r e .

- Abstract verbal al lui asemălui.

ASEMĂNA vb. I. I. (Cu înțeles concret) T r a n s .

(= f a c t .) (Despre terenuri cu diferențe de nivel) A face aseme-
menea, (deci) a face plan, a face neted, a nivela, a netezi, a
obli, a aduce la acelaș nivel. Cf. a s e m e n i și a s e m e -
n e a (I 4). Asămână groapa cu brazdă. DOSOFTEIU, V. S. 219.

Mi-au porocit să-i asemenez un deal și să-i fac o grădină acolo.

SBIERA, P. 162. Toate sculele... le ascunsese într'o ocnă..., iar
locul l-a asămănat, de nu s'a mai cunoscut. LIUBA-IANA, M. 75. /

R e f l . (= p a s i v .) Dacă fața drumului nuste netedă, se
ase(a)mănează, umplând cu pământ locurile în care ar putea să se
strângă apa. I. IONESCU, M. 318. / A așeza sau a pune lucrurile

astfel, încât să nu rămână locuri goale între ele. Se va... √um-
plea √ coșeriul, asemănând popușoi foarte bine..., ca să nu rămâ-
ie borte printre dînșii. I. IONESCU, C. 164/19. / E x p r .

(Despre clădiri) A asemăna cu pământul = a face asemenea sau una cu
pământul, a distruge cu desăvârșire, fără să rămână urmă. Era atun-
ci Târgoviștea oraș foarte mare... Zidurile lui mărețe, vremea
le-a ruinat și le-a asămănat cu pământul. BĂLCESCU, M. V. 132.

II. (Cu înțeles abstract). I. T r a n s . (= f a c t .

A face asemenea (I 1), (deci) a face să semene, a face la fel.

Un izvor... de plăceri, ce aseamână pe om cu dumnezeirea. MARCOVI-
CI, C. 23/13. / (Construit, în mod neobișnuit, cu c ă ...) A

face să pară. Fața lui cea cuvioasă, ochii săi măreți și vii îl aseamănă că este îngerul ocrotitor Al celor pustii sate. C. NEGRU-ZZI, ap. HEM. 1848. / R e f l . A se face (sau a deveni, a ajunge, a fi) asemenea, (deci) a fi ca..., a semăna cu... Cela ce se gândește asemăra-se undeei mării. COD. VOR. 110/11. Asămănaiu-mă pelicanului pustiei. PSALT. (1651), ap. HEM. 1848. Dragostea se asemănă cu beția. PRAV. MOLD., ib. 1849. Aceasta e mărimea ta: asămănași-te finicului și tâtele tale cu strugurii. BIBLIA (1688) ap. HEM. 1849. Împărăția ceriului să asămănează cu dzeace feate. DOSOFTEIU, V. S. 14₁. Că cine întru nuor să să aseamene Domnului, să să facă de-aseamenea cu Domnul? id. PS., ap. HEM. 1844. Nu se află doao flori să se aseamene una cu alta. MAG. IST. I 152/25. Putut-au vitejii cu trupuri peritoare să câștige prin pătimiri ne-stricăciune și s'au asemănatu cu îngerii. MINEIUL (1776), 74₂. Una cu alta nu se potrivește, nici se aseamănă. URICARIUL, X 63. [/Pasărea numită franțuzește g r i v e / se aseamănă cu mierla. ODOBESCU, III 26. Atât de fragedă, te-asameni Cu floarea albă de cireș. EMINESCU, P. 95. S'asemăn întreolaltă viață și cu moarte. id. ib. 94. Bucovina... se asemana... unui deșert. ȘEZ. III 171. Aducând popa hainele sale..., îmbracă pe dascal. În adevăr, că așa să se asemine om cu om la față și la statură, ca dascălul cu popa, spun bătrânii că nu s'a mai văzut. ib. IV. 187. Cu cine te aduni, te asemeni. ZANNE, P. IV. 195. / A semăna a ceva (în următoarea construcție neobișnuită, probabil pentru rimă). Să zic că nu vrea mândria, ci vrea blând a se purta? Aceasta prea peste fire, că Domn nu s'asemăna. ZILOT, CRON., ap. HEM. 1850. / (Invechit) (Construit cu c a) Cuvântul fără înțelepciune asemănă-să cu o piatră de mult preț se fie în tină. MĂRGĂRITARE (a.1746), ap. TDRG. (Cu sens reciproc, se construiește cu c a , după omiterea complinirii „unul cu altul”). Căpeteniile oștii să asemăna ca niște copoi. BELDIMAN, N. P. I 111/19. Toți sfinții se aseamănă, ca două

picături de apă. DELAVRANCEA, ap. DDRF. / (Invechit) I n t r a -
n s . A semăna, a aduce (cu cineva sau cu ceva). Antereul lui...
nu asămăna nici cu un bun mintean. DONICI, F. I 40/3. O, părintele
meu, ... dă-mi voe, mă rog, a asemăna ție! BELDIMAN, N. P. 67/11.
Cam asemăna cu dînșii, la chip și la port. GORJAN, H. I 94/17.
Acest... munte... era atât de ponorît, încât asămăna cu un zid
drept. DRĂGHICI, R. 48/28. / (Construit cu pron. refl.) Văzu gi-
nererele pre oarecine, de-și asemăna cu apostolul. MINEIUL (1776),
34₁². / (Construit cu c ă) A părea, a face impresia (că...).
[Cele povestite] și noi multe cu ochii nu le-am văzut, dar după
auzul unora și altora, carii cei mai mulți asămăna că le-au văzut
și cu ochii lor... E. KOGĂLNICEANU, LET. III 281/28.

2. T r a n s . A socoti asemenea sau deopotrivă (cu alt
ceva), a asimila (cu...), a egala (cu...), a compara. Asemenedz =
comparo, similo. ANON. CAR. Cui asemăna-voiu ruda aceasta? TETRAEV.
217. Intrând Esop, i-au zis împăratul: Cui mă aseameni, Esope...?
Răspunse Esop: pre tine, soarelui de primăvară. ESOP. (1812), ap.
GCR. II 209/8. Fiind că știu că-ți place stilul poetic, o voiu ase-
măna cu Atalanta. C. NEGRUZZI, I 64. Gardul, în copilărie, Vesnic
l-am asemănat C'un nebun care-a plecat Razna pe câmpie. COȘBUC, F.
125. Cu ce l-aș asemănaoare? RETEGANUL, P. IV 3. Poporul nostru
trăește vremuri care nu pot fi asemănaate cu nici o altă perioadă
din lunga sa istorie. I. CHIȘINEVSCHI, CORESP. 32. Grecul a înce-
put să zbiere... „behee, behee!”... D'aia asamănă Români pe Greci
cu caprele. ȘEZ. IV 6. / A b s o l . Mintea, cu cumpăna'n mână
..., stă pe gând, asămănează... KONAKI, P. 277. Cum puteam, ochi
având, să nu văd, văzând, să nu iau aminte; luând aminte, să nu a-
seamăn; asemănând, să nu judec...? DINU GOLESCU, ap. HEM. 1848.
R e f l . (= p a s i v .) Este un sunet, cărui altul nu se poate
asemăna. C. NEGRUZZI, I 243. / R e f l . A se socoti asemenea

(cu...), a se compara (pe sine) cu cineva, a se face la fel (cu cineva), a se potrivi cuiva. Nu vei putea nici odată să mi te asămănezi, Nici să-mi răsplătești iubirea câtă eu ție-ți păstrez. KONAKI, P. 237. Tu vrei un om să te socoți, cu ei să te asemeni? Dar piară oamenii cu toți, s'ar naște iarăși oameni! EMINESCU, P. 278. Cu cei mai mari și mai vrednici nu te asemana. ZANNE, P. IV 430.

/ (Învechit) A se conforma (cu), a se lua (după). Nu vă asemăra-reți cu acela întâiul al neștiuturilor voastre pohtiri (n e î n - c h i p u i n d u - v ă poftelor dintâi N. TESTAMENT 1648, nu împreună î n c h i p u i n d u - v ă cu ceale mai den nainte pofte BIBLIA 1688), ce celuia ce v'a cunoscut voi. COD. VOR. 142/1.

Întru aciasta ne vom asemana voao și vom lăcui întru voi, de vă veți face ca noi. BIBLIA (1688), 25². Nu trebuie să ne rugăm, ca să ne asemănăm cu obiceiul. MARCOVICI, D. 318/5. Sindicii asemănându-se cu regulile asezate la articolul 231... COD. DE. COM. (1840), ap. TDRG.

3. (Învechit) T r a n s . (Despre vise) A tâlcui, a interpreta (prin comparații cu ceva). Vis am văzut și cine să-l aseamene nu iaste. BIBLIA (1688) 31¹.

√Prez. ind. aseamăn, asemăn; (dial.) asamăn, asamân, asămăn, asămân; (învechit) asemenez, asemănez, asămenez, asăminez.

/ Și: asămăna, (dial.) asămâna, (în textele cu rotacism) asemăra vb. I; (Hațeg, suspect) asema vb. I (I. VISKI (1697), ap. HEM. 1850, cf. a s e m e). 7

- Din lat. assimilare idem (cf. v.-ital. assembiare, n.-ital. assembrare, v.-prov. assemblar, fran. assembler, span. asemlar), devenit asemăra și, prin asimilarea lui r de către nazala premergătoare: asemăna. Cf. dubletul a s i m i l a și derivatul nou a s e m e n i .

ASEMĂNARE s.f. I. Acțiunea de a nivela, netezi, potrivi, de a face ca două lucruri să fie la fel. Un puț, șanțuri de dus apă, asămănări de pământ, faceri de drumuri pentru apă... I. IONESCU, C. 73/26.

II. 1. (Faptul de a fi asemenea, de a se asemena sau de a semăna (cu) cineva sau ceva); semănătură, analogie. Avându-și viața într'o sămănare cu numele. DOSOFTEIU, V. S. II 24₁. Simpatia fiica asămănării easte și den dragoste se naște. CANTEMIR, IST., ap. HEM. 1850. Ce asemănare este între mișcarea din Moldova și între cele străine? URICARIUL, X 17. Acest somn puternic are cu moartea asemănare. BARAC, A. 50/18. Nu e nici o asemănare între voi amândoi: capul tău e de poet și al lui de oștean. C. NEGRUZZI, I 64. Dovezi, erau asemănarea cu portretul și multe alte împrejurări care nu ne interesează. EMINESCU, N. 77. Toate acele vibrațiuni se vor depărta dar, unele de altele,... în virtutea faptului că neasemănarea dintre ele fusese cauza că nu putuseră să opună acestei presiuni energii de rezistențe egale. MACEDONSKI, O. IV 155.

E x p r . După sau pre (chipul și) asemănarea cuiva = după imaginea cuiva (p . e x t .) întocmai ca (sau leit) cineva. [Dumnezeu] a făcut pre om după asămănarea sa. M. COSTIN, LET. I 42/21.

Fă piatra aceasta în chipul și sămănarea mea. DOSOFTEIU, V. S. 107₂

Pre chipul tău și pre asemănare zidit-ai... pre om. IOAN D. VINȚI (1689), ap. HEM. 1850. [Ființa] care, După chip și-asemănare A creat mătescul neam... EMINESCU, N. 44. Își ie un suflet de noră întocmai după chipul și asemănarea celei dintâi. CREANGĂ, P. 7.

Cum voiu iubi ca pe un frate al meu pe acela, care nu iubeste și nu slăveste pre Dumnezeu după asemănarea mea? MARCOVICI, D. 476/11.

/ C o n c r e t i z a t (Invechit sau dial.) Efigie, imagine, portret, figură, chip. Să nu vă faceți voao cioplit asămănare, tot chipul asămănare a parte bărbătească, au fămeiască. Și sămănarea a tot dobitocul... asămănarea a toată pasărea zburătoare..., ase-

mănarea a tot târîtoriul..., asămănarea a tot peastele. BIBLIA (1688), 128¹. Trimise împăratul... către Uria preotul asămănarea jărtăvnicului. ib. 278². Văzură asemănare de om, împodobit cu părul său. MINEIUL (1776), 137¹. [Oamenii] era acuma prea fericiți și, ca asămănări de Dumnezeu, nici că putea fi altfeliu. SBIERA, P. 304.

2. Comparare, comparație. Așa easte și vieața noastră, tot cu frică, tot cu grije... O asemănare voiu spune, ca mai lăminat să puteți aceasta cunoaște. Au fost un orașiu mare... S. CLAIN, ap. HEM. 1851. Asemănarea ce-o faci nu-i potrivită. Dacă este vorba de asemănare, apoi vă voiu face eu o asemănare mai bună.

E x p r . A face asemănare între... = a asemana, a compara, a face o paralelă între... / L o c . a d v . Fără asemănare (mai...) = neasemănat (mai...), cu mult mai..., înțelepciunea lui Dumnezeu fiind fără asemănare mai presus de cât mintea omenească... DRĂGHICI, R. 109/26
În asemănare cu... = în comparație, în raport cu... Cât mă simțeam de mic în asemănare cu băietul acel ce scria sară și vie în trei osebite feluri! C. NEGRUZZI, I 6. Cu asemănare = apropiindu-se de..., aproape (ca...). Cf. PONTBRIANT.

[Pl. -nări. / Și: asămănare, (dial.) asămânare, (învechit) sămănare s. f.]

- Abstract verbal al lui asemăna.

ASEMĂNĂT s.n. = asemănare. De asemănat ne-am asemana noi, dar nu ne potrivim. Dacă e vorba de asemănat, apoi vă voiu face eu o asemănare mai bună. [Și: asămănat (dial.) asămănat s. n.]

- Abstract verbal al lui asemăna.

ASEMĂNĂT, -X adj., adv. l. A d j . (Construit cu dativul sau cu prep. c u) Asemănător, care se aseamănă, care seamănă, asemenea (I l) sau la fel (cu...) Ungand puse îndată de scoase un

portret de pre cap, foarte asemănat. BĂLCESCU, M. V. 407. Când a-
flăm la noi obiecte antice, asemănatate cu altele multe ce s'au des-
coperit aiurea..., le place..., celor... ce au pornire spre aseme-
nea studii, a le rânduî printre obiectele analoage din alte părți
ale lumii. ODOBESCU, III 627. [/Păpușile/]sunt aproape-asemănatate.
MACEDONSKI, O. I 208. S'a permis de Heliade și de alții... a nu se
pretinde cuvintelor terminate în a, în i sau în u, două litere fi-
nale asemănatate. id. ib. IV 31.

2. A d v . (învechit) În conformitate, conform (cu...),
potrivit (cu...). după. Îndată ce Mihaiu-Vodă se întoarse în capi-
tala țării, asemănat cu înțelegerea ce avusese cu Batori, el chia-
mă pe ceaușul turcesc... BĂLCESCU, M. V. 246.

[/Și: asemănat, -ă, (dial. asămănat, -ă adj.)]

- Participiul lui asemăna cu valoare de adjectiv. Cf.
n e a s e m ă n a t .

ASEMĂNĂTOR, -OARE adj. (Construit cu dativul sau cu prep.
c u) Care se aseamnă, seamănă, e asemenea sau la fel (cu...).

Să câștigăm darul tău, pentru căci acesta însuși, având numele tău,
se face asemănător desăvârșit bunătăților tale. ANTIM, P., ap. HEM.
1852. Îi face o primire asemănătoare acelei făcute în ajun. DDRF.
Știu o poveste asemănătoare cu cele ce mi-ai povestit. O casă ase-
mănătoare cu aceasta am văzut și în Sibiu. [/Și: asemănător, -toare,
(dial.) asămănot, -toare, (învechit și regional) asemănătoriu,
-torie] adj.]

- Derivat dela asemăna cu suf. -ător.

ASEMĂNĂTURĂ s.f. (Rar) = asemănare. A s e m e n e t u -
r e = similitudo. ANON. CAR. [/Pl. -turi. / Și: asemănătură,
(regional) asămănotură s. f.]

- Derivat dela asemăna cu suf. -(ă)tură.

ASEME adj. v. asemenea.

ASEMENI adj., adv. v. asemenea.

ASEMENEA adj. invar., adv. I. A d j . (Cu sens a b - s o l u t sau r e l a t i v , construit cu un complement în cazul prepozițional sau dativ. Adesea compus cu prep. d e pusă înainte). Exprimă asemănarea unei persoane sau a unui obiect cu altcineva sau altceva, cu care este comparat.

1. (Exprimă o anumită asemănare sau potrivire (de factură, formă, situație etc.) între două (sau mai multe) persoane, lucruri, întâmplări etc., care în alte privințe se deosebesc) care seamănă (cu...), semănând (cu...), la fel (cu...), asemănător.

Să facem omul pre chipul ce să fie aseamine noo. PALIA (1582), ap. CCR. 47/27. Să facem lui [Adam] agiutoriu asemăna lui...; ce lui Adam nu se află agiutoriu aseamena lui. id. ib. E un adânc, aseme- ne uitării celei oarbe. EMINESCU, P. 276. De la anume juzi vechi, cred că vin numele județelor Mehedinți, Vâlcea...; în adevăr, se zice județul Mehedințului, al Vâlcei..., și Mehedinț e un nume de persoană, ca și Vâlcea, venit din Vâlcul (Lupul), ca și Romanati, asemenea cu care sânt unele nume sârbești (Ruvaraț, Herligovaț, ș. a.). IORGA, CH. I. II 89. Fluturau evantaiurile de dantelă... asemenea unor crizanteme prelungi. DUMITRIU, B. F. 160. Sânt două surori în lume Neasemenea la nume? (Ziua și noaptea.) GOROVEI, C. 137. / S p e c . A b s o l . (Geom.) (Despre două triunghiuri și - în genere - despre două poligoane) Care au unghiurile egale și laturile omoloage proporționale. MELIK, G. 74. / (S u b - s t a n t i v a t , f .) (Invechit) (Mai ades la pl.) Seamăn. Și tot corbul și aseamenile lui (= toți corbii și neamul lor). BIBLIA (1688) ap. CCR. 190. / (In înțelesul acesta mai ades)

Cel (de) asemenea. Iubirea dară cătră cel șie deaseamenea va să a-
rate ne iubirea cătră cel șie nu de-aseamenea. CANTEMIR, IST. 33.
Dulceata, blândetea, râvna de a îndatora pe cei asemenea ție...,
îți vor câștiga inimile acelor care acum te privesc cu nebagare
în seamă. MARCOVICI, D. 9/27. Trebuie o pildă pentru cei asemene
vo [u] ă. C. NEGRUZZI, I 174.

2. (Accentul cade pe asemănarea între persoanele, obiec-
tele, situațiile etc. comparate, deosebirile dispărând pentru mo-
ment din conștiința vorbitorului) De-o potrivă, egal (de...), (cu
totul) la fel. N'ai pre altul aseamenea! BIBLIA (1688) pr. 7/43.
Săvârșindu-se toată zidirea mănăstirii..., nevoitu-ne-am iarăș cu
asemene osârdie de am împodobit sfânta casă. MSS. (de la Const.
Brâncoveanu), ap. HEM. 1843. Primăvara, după ce trece de a mai fi
ziua aseamenea cu noaptea, va fi ploasă. CALENDARIU (1814) 72/26.
O fată, scrisă de frumoasă, încât nu se mai afla ei-și asemenea
alta sub soare. SBIERA, P. 23. Erau asemenea în voinicie și nu-și
putea veni unul altuia de hac. POP., ap. S. TDRG. „Nu pot îndura să
fiu asemeni țăranilor”. DUMITRIU, B. F. 39. / (S u b s t a n -
t i v a t , n .) Egal. L-ai părăsi..., dar nu te lasă inima...,
căci nu afli un asemenea lui pe pământ. RANTA-BUTICESCU, N. REV.
R. I SUP. 29. (E x p r . p r o v .) Asemenea cu asemenea lesne
se însoțește. ZANNE, P. IV 210.

3. (Asemănarea provine din înrudirea, apartenența la ace-
eași speță sau categorie etc. a persoanelor, obiectelor, situații-
lor) De acest fel, de această natură (calitate, formă etc.), ca
acesta, analog. Cu acestea și cu altele aseamene... să și tâlcu-
iaște... BIBLIA (1688) Pr. 4/14. De-aș avea... un topor sau altă
asămine unealtă, cu lesnire aș lărgi borta. DRĂGHICI, R. 48/26. /
(Comparația se face mai cu seamă cu ceva ce s'a exprimat înainte)
Astfel de... Să vă păziți de a face mai mult asemine rău! DRĂGHICI
R. 153/20. Amice..., sper că dl. S. în asemenea caz ar primi de
#####

sigur să-ți fie editor. ODOBESCU, III 12. Dac'ar fi pretutindene tot asemenea judecători..., cei ce n'au dreptate, n'ar mai năzui... la judecată. CREANGĂ, A. 150. Auziseră... povestindu-se de asemenea fleacuri. ISPIRESCU, L. 9. Dar nimeni nu s'a gândit la asemenea lucru. SAHIA, N. 43. Înainte de a bea... a îngânat cuvintele potrivite în asemenea împrejurări. SADOVEANU, N. F. 16. Asemenea băutura va fi fiind bună pentru dumneavoastră. id. ib. 20. / (Precedat de prep. d e) Mulți de asemenea copaci... fac multă vreme roadă. DRĂGHICI, R. 145/30. „Semne tu dând, de războiu, zăbovescemi pe-armații tirenici!...” Astfel a zis, cu de-așemenea învăț îndemnând pe Mesapus. COȘBUC, E. 219. / (Cu sens de gradație) Așa, atât de (mare, puternic, bun, rău etc.), unul (sau una) ca asta. Se încredință că, cu adevărat, asemenea vin nu băuse de când era. C. NEGRUZZI, I 83. Nu mai văzuse asemenea scumpeturi. ISPIRESCU, L. 38. Niște golani au asemenea îndrăzneală? CREANGĂ, P. 249. Cum s'ar putea schimba asemenea sărăcie? SADOVEANU, P. M. 16. Nu se află pe lumea asta asemenea osândă. SADOVEANU, N. F. 6. Ce-ai avut ai risipit cu asemenea ușurință! DUMITRIU, B. F. 41. Asemenea ca adjectiv în construcții de felul acesteia: ne trebuie asemenea oameni, care să merite încrederea Partidului. IORDAN, I. R. 20. În asemenea condițiuni este nevoie de un partid de luptă revoluționară. GHEORGHIU-DEJ, R. P. 35. / (Precedat de articolul nehotărît) Nici odată o asemenea nădejde n'a rămas înșelată. MARCOVICI, D. 9/20. Robinson... era pregătit la o asemenea întâmplare. DRĂGHICI, R. 186/7. Un asemenea om nu se află în armie! BĂLCESCU, M. V. 392. Stătea o clipă înfricoșată puțin, în fața unei asemenea pustietăți. DUMITRIU, B. F. 82. Un asemenea mod de a se ocupa de întrecerea socialistă este departe de a fi satisfăcător. SCANTEIA, 1951, nr. 2178. / (Une-ori precizat printr'un atribut) Așa (de), atât de. Și ai putut lua o asemenea sumeață hotărîre? C. NEGRUZZI, I 45. Ei, ei! Apoi zi că nu-ți venea să pornești la drum..., cu

asemenea om vrednic și de-a-pururea vesel. CREANGĂ, P. 108. O asemenea fată vitează ar fi numai bună să o ia el de soție. ISPIRESCU, L. 19. / (S u b s t a n t i v a t) (Invechit) astfel de vorbe. Pentru ce-i dzice asemenea? VARLAAM, C. 294₁. E x p r . (Invechit) A face asemenea cu pământul (o cetate, o clădire etc.) = a face una cu pământul, a distruge ceva cu desăvârșire, încât să nu mai rămână urmă. Cf. a a s e m ă n a c u p ă m â n t u l . Casele Agăi Enachi... le-au făcut asemenea cu pământul. E. KOGĂLNICEANU, LET. III 195/12.

4. (In forma asemene) Oblu, neted (LB.), (în forma asemine) plan, fără ridicătură (IM.). Cf. a s e m ă n a (I), a s e m e n i . Toată aria e asemine. A făcut toată curtea asemine.

II. A d v . 1. (Comparația se face cu cele exprimate mai nainte; une-ori introduce propoziția) Tot așa, tot astfel, în același fel (rând etc.), la fel, așoșderea. Și toți asemene vor sta, cineși cu ale sale păcate vor sta. CUV. D. BĂTR. II 449. După agă, [urmează] vel-gramatic, vel-camaraș, vel-vameș... și al treilea boierii (= boierile de rangul al treilea) asemine urmează, după cinste, veliților boieri. GHEORGACHI LOGOFĂTUL, LET. III 292/28. "Fulgerele... și eu le iubesc!" - "Și eu asămine!" DRĂGHICI, R. 72/24. Precum ați văzut, au deosebire în scris. Asemene veți vedea și cu a doua paradigmă. C. NEGRUZZI, I 5. Să-i zici Păsărilă..., nu greșești; să-i zici Lățilă..., nici atâta; să-i zici Lungilă..., asemenea. CREANGĂ, P. 245. Asemenea și cel mijlociu... plecă și el spre apus. ISPIRESCU, L. 33. De asemenea prin curăția desăvârșită. V. ROM. Noembrie, 1950, 71. "Să trăești!" "Asemenea!" / (Adesea în corelație cu p r e c u m) Precum soarele își dă singur lumina, asemenea și virtutea fericirea. MARCOVICI, C. 18/12. / (Tot) ca mai nainte. Atunci mă iubeai, acum nu mă mai iubești, măgar că eu tot aceea sânt și tot asemene

te iubesc. C. NEGRUZZI, I 18. / (Invechit) (în legătură cu prep. î n t r u .) Intr'asămine să găsea și Robinson, carile alt instrument nu avea decât pe sîngure mînile sale. DRĂGHICI, R. 45/12.

2. (Când situațiile sau acțiunile se compară între ele, al doilea termen al comparației se redă printr'un complement în cazul prepozițional sau dativ) Deopotrivă, ca și, ca, tot ca. Floaia asemenea li se varsă celor direpți și celor păcătoși. PRAVILA GOVORA (1642), ap. HEM. 1846. Căile dreptilor asemenea cu lumina strălucesc. BIBLIA (1688), ap. TDRG. Dând [boierii] desătina asemenea cu țărani... AMIRAS, LET. III 150/31. Asemenea cu ființele cele desfrîdate, el se depărtează de nenorociți! MARCOVICI, C. 6/3. Moțoc îi sărută mîna, asemenea cânelui, care, în loc să muște, linge mîna care-l bate. C. NEGRUZZI, I 141. Li se păru că nu mai pot merge, asemenea celor ce vor să fugă în vis și... nu pot. EMINESCU, N. 15. / (Precedat de prep. d e) Să pată de-aseamenea cu de'mpreună nevoitoriul său. DOSOFTEIU, V. S. 135. / (Invechit) (Une-ori, în loc de dativ sau de prepoz. c u, se construia cu conj. c a) Viețuind aseamene ca îngerii. MINEIUL (1776) 188¹/₂. Au luat și de la boieri și de la mănăstiri și de la toate breslele desătine, asămine ca de la țărani. AMIRAS, LET. III 103/31

3. (În urma comparației între cele două acțiuni sau situații se adaugă o notă nouă.) Pe lângă acestea, și..., încă, mai, cu acest prilej. [Adunarea sau săborul a toată țara] se convoca de Domni spre facerea legilor... Ele judecau asemenea în pricinile de vini mari politice. BĂLCESCU, M. V. 10. La apus de sat, se zice asemenea că a fost odinioară o cetate de peatră. ODOBESCU, II 170. Tu-mi ceri chiar nemurirea mea, în schimb pe-o sărutare? Dar voiu să știi asemenea, Cât te iubesc de tare. Da, mă voiu naște din păcat, Primind o altă lege. EMINESCU, P. 269. / (Mai ales precedat de prep. d e) Veți cunoaște... asămine și alte multe vrednice științi. DRĂGHICI, R. 151/18.

4. (Invechit) (In forma asemenea) Oblu, neted. (LB.)

5. Alătura (cu...), aproape (de...), lângă. Ară badea cu plugul, Asemenea cu drumul Vine toanta cu prânzul... „Să trăești, mândră, din drum!...” DOINE, 207. (Într'o variantă, pe aceeași pagină: „A l ă t u r e a cu drumul, Ară badea cu plugul”.)

6. (Regional) Asemine = uniform, egal. Udăm lutul cu apă, să se moaie bine, asemenea. Com. VL. DRIMBA (Lelești-Bihor).

√Și: ase'mene adj., adv.; (dial.) ase'mine(a), asă'mine(a), ase'meni, (mai ales compus cu de-) de-ase'meni, (la Moți) ase'merea (FRÂNCU-CANDREA, M. 85 adj., adv.); (învechit) ase'amene, ase'amenea, ase'aminea, ase'menele (CUV. D. BĂTR. II 454) adj., adv.; (învechit) ase'me (cf. n i m e = nimenea) adj., adv. VISKI (a.1697), ap. HEM. 1845, cf. MARDARIE, L. 2773.]

- Din lat. assimilis,-e „asemănător”, devenit mai întâi aseamere, apoi, prin asimilarea lui r de către nazala premergătoare: aseamene. Cf. s e a m ă n , s e a m e r e a .

ASEMENI vb. IV. T r a n s . (Rar, în Transilv.; despre terenuri cu diferențe de nivel) A aduce la același nivel, a asemana (I). Atunci i fi tu fecior, ginerele meu, dacă vei putea asemeni până mâne-dimineață valea aceasta cu dealul de lângă dînsa. MERA, B. 219. √Prez. ind. asemen sau asemenesc.]

- Derivat dela ase'menea.

ASEMENINȚĂ s.f. (Regional) = ase'mănare. HEM. 1851. √Pl. -ninte.]

- Derivat dela ase'meni cu suf. -ință.

ASEMUI vb. IV. T r a n s . și r e f l . (Cuvânt literar, creiat la începutul sec. al 19^{lea}; construit cu prep. c u ,

mai rar cu dativul).

1. R e f l . A fi asemenea sau la fel (cu...). Organe [= instrumente muzicale]... din vremea cea veche, ce iar nu se asemuesc cu ceale de acum, decât numai buciumul și fluerașul cioabanului. DINU GOLESCU, ap. HEM. 1853.

2. T r a n s . A asemăna, a compara, a semui (cu...). [Dante] nu află, în puternica sa închipuire, alte imagine mai potrivite spre a descrie pe acei nenorociți [din Infern], decât a-i asemui când cu șire lungi de melancolici cocori, când cu stoluri zăpăcite de grauri... ODOBESCU, III 34. (Înlocuind neologismul a (c o m p a r a) De câte ori priveam la ea [= bunica], Cu dor mi-aduc aminte Sfiala ce mă cuprindea, Asemuind-o'n mintea mea, Duminecii Prea-Sfinte. IOSIF, PAT. 10. Fără îndoială că desvolta-rea junei generațiuni... este departe de a putea fi asemuită marei mișcări pe care au făcut-o Heliade, Alecsandri. MACEDONSKI, O. IV 27. Când fi auzisem întâi numele, cu mare mirare îl asemuisem cu urmașii lui Carol cel Mare. SADOVEANU, N. F. 154. Frontul Democrației Populare... nu poate fi asemuit cu celelalte blocuri de partide. GHEORGHIU-DEJ, R. P. 42. / A b s o l . A confunda (cu cineva sau ceva). Să sti că te asemuește sau te-a plăcut. ARDELEANU, D. 132. / R e f l . A se asemăna, a se compara (cu...) Și hiare să le zic, aspide veninate, Că nu s'asemuesc cu oamenii, la fapte. ZILOT, CRON., ap. HEM. 1852. Vânătorii proclamă, că nimic ... nu se poate asemui cu plăcerile vânătoriei. ODOBESCU, III 100.

[Prez. ind. asemui și asemuesc.]

- Pentru etimologie v. semui.

ASEMUIRE s.f. 1. Faptul de a face sau găsi asemănare între două obiecte; asemănare. Vedeți ceastă cădere A țării... A ei peire... n'are-asemuire Cu cât am cetit eu. ZILOT, CRON., ap. HEM.

1853. „La grive”... nu este câtusi de puțin graurele românesc, cu toate că judecând după asemuirea lor, aceste două numiri par a fi rudite. ODOBESCU, III 29. Făcând [în această baladă] partea asemuirii, nu trebuie să nesocotim și unele diferențe însemnate. id. I 210. Suflă, ce posedă asemuirea celor trei litere finale cu află, nu rimează însă cât de puțin cu acesta din urmă. MACEDONSKI, O. IV 41.

2. (Rar, spre a evita neologismul „comparare”) Acest studiu... va fi conținând erori... și chiar unele apretuiri și asemuiuri prea îndrăznețe. ODOBESCU, I 235.

[Pl. -muyri.]

- Abstract verbal al lui asemui.

ASEMUIȚ s.n. = asemuire. Arta ta cu alta nu-i de asemuit. GORUN, F. 84.

- Abstract verbal al lui asemui.

ASEMUIȚ, -X adj. 1. Care este asemenea, la fel. Cf. n e a s e m u i t . Norii posomorâți burnițau peste toată mahalaua, innecând casele într'o atmosferă grea, fumurie și împufată, asemuită cu aburii ce plutesc a-lene pe de-asupra bălților. DELAVRANCEA, S. 107. Nouă... ne trebuie la orice rimă cele trei litere finale asemuite între ele. MACEDONSKI, O. IV 32.

2. Asemănat, comparat. Faptele lui, asemuite cu ale tale sunt neînsemnate.

- Participiul lui asemui cu valoare de adjectiv.

ASEMUIȚOR, -OARE adj. = asemănător. O sută de familii adăpostite în case mici, îngropate pe jumătate în pământ. Ceva asemuitor unui trib. ARDELEANU, AUPD. 44.

- Derivat dela asemui cu suf. -tor.

ASEN s.m. v. asin.

ASENTĂ vb. I. T r a n s . (Transilv.) l. (Despre oameni) = a recruta.

2. (Despre animale, în special cai) A înmatricula în vederea unei eventuale rechiziții.

[Prez. ind. asentez.]

-

ASENTĂRE s.f. (Transilv.) Acțiunea de a asenta și rezultatul ei. Recrutare. Mă duc la asentare. C. V. 1951, 5.

- Abstract verbal al lui asenta.

ASENȚIE s.f. v. esență.

ASENTIMENT s.n. Consimțământ de bună voie, învoire (la felul de a vedea, de a proceda etc. al altuia); pozvolire, pozvolenie. O solicitau cu asentimentul șefului statului. URICARIUL, X 379. Nu am îndrăsnit... să proced într'un mod mai radical..., fără ca mai întâi să am asentimentul d-voastră. MAIORESCU, D. I 242. După ce Iorgu se pocăește, zice, cu asentimentul lui Alecsandri, că trăește într'o epocă... unde oamenii civilizați sînt socotiți de nebuni. IBRĂILEANU, SP. CR. 125. [Pl. -mente.]

- N. din fr. assentiment.

ASEPSIE s.f. (Med.) l. Absența oricărui microb patogen capabil de a provoca o infecție. Pentru buna reușită a unei operații chirurgicale trebuie realizată o asepsie desăvârșită.

2. Totalitatea procedeelor care previn infectarea, împiedicând introducerea și dezvoltarea microbilor într'un anumit mediu (în special rană); antisepsie. Asepsia este metoda care are de scop să îndepărteze din calea chirurgului și a bolnavului toți germeni susceptibili de a infecta. POP, CHIRURG. 466.

[Pl. asepsii.]

- N. din fr. asepsie. idem

ASEPTIC, -Ă adj. (În opoziție cu s e p t i c .) Lipsit de germeni patogeni. Intervențiunile septice reclamă o instalație cu totul simplă, pe când cele aseptice, una mai complexă. POP, CHIRURG. 440.

- N. din fr. aseptique.

ASERTIUNE s.f. Afirmare susținută de cineva ca fiind adevărată. A-și întemeia aserțiunile... pe date. HAȘDEU, I. C. IX. Raportul confundă tot mereu aristocrație și democrație... cu centralizarea și descentralizarea... Fac apel la aceia din d-voastră care cunosc puțin istoria, ca să sprijine aserțiunea mea că această părere este cu desăvârșire greșită. MAIORESCU, D. II 142. Cruzimea aserțiunilor „directorului” nu mi-a convenit. KLOPSTOCK, F. 207. Afirmația științelor naturii că pământul a existat înaintea omnirii este un adevăr obiectiv. Această aserțiune a științelor naturii nu poate fi conciliată cu filosofia machiștilor. LENIN, MAT. EMP. 131. [Pl. -uni.]

- N. din fr. assertion afirmare.

ASERTORIC, -Ă adj. (Fil.) Care are caracterul unei aserțiuni. Se numește judecată assertorie aceea în care predicatul se afirmă sau se neagă simplu despre subiect. MAIORESCU, L. 61.

[și: (învechit) asertoriu,-ie adj.]

- N. din lat.-scol. assertorius,-a,-um.

ASERTORIU,-IE adj. v. asertoric.

ASERVÍ vb. IV. T r a n s . A aduce (un individ, un popor o țară etc.) în stare de supunere și dependență; a supune, a subju- ga, a (în)robi. Statul a decis să aservească și pe aceștia [pe Ți- gani], transformându-i în coloni așezați pe moșii boeresti. CODRU- DRĂGUSANU, C. 66. Planul blocului occidental urmărește aservirea mai multor țări... de către un imperialism hrăpăreț. GHEORGHIU-DEJ, R. P. 9. Partidul Comunist... [a luptat] împotriva aservirii și jefuirii României de către marile puteri imperialiste din Apus. ANA PAUKER, 23 AUG. 7. Împărțirea administrativă făcută în 1925/ 1926 corespundea... politicii de aservire a țării față de imperia- listii englezi, americani. TEOH. GEORGESCU, RAIONAREA, 10. Popoa- rele țării noastre nu voiau să plătească... datorii care aserveau țara noastră capitalului străin. I.P.C. (b) 300. Burghezia și mo- șierimea se rostogoleau tot mai mult în mlaștina aservirii țării capitalului internațional. SCÂNTEIA, 1951. nr. 1964. [Prez. ind. aservesc.]

- N. din fr. asservir. Cf. ș e r b i .

ASERVIRE s.f. Acțiunea de a aservi și rezultatul ei. Supunerea părții față de întreg și a minorității față de majorita- te îi apare [nihilistului] ca o aservire. LENIN, I.P.C. (b) 72. Chiaburul știe că prisosurile de cereale sunt nu numai un mijloc pentru îmbogățirea lui, dar și un mijloc pentru aservirea țăranimi- sărace. STALIN, PROBL. LEN. 420. Cultura a devenit în mâinile cla- selor dominante un mijloc de aservire a maselor muncitoare. KEME- NOV, C. 6. O permanentă aservire semi-colonială față de mari pute-

ri străine. SCÂNTEIA, 1947, nr. 755. [Pl. -viri.]

- Abstract verbal al lui aservi.

ASERVIT, -Ă adj. Adus în stare de supunere și dependență, supus, subjugat; serbit, (în)robit. Fostele statele coloniale aservite luptă pentru independența lor împotriva ocupanților imperialiști. ZIARELE.

- Participiul lui aservi cu valoare de adjectiv.

ASESOR, -OARE s.m. și f. (Adesea ca atribut al lui judecător sau consilier). Fiecare din membrii unui complet de judecată (în afară de președinte); persoana atașată pe lângă un judecător (un președinte de birou etc.); asistent, ajutor de... Cf. s u - p l e a n t . Noi..., popa Pintie, așosor de sobor și popa Lupul,... dem de știre (sec. XVII). IORGA, S. D. XII 233. ~~ASSESSOR~~

Assessor [al consistoriului eparhial]. CALENDARIU (1844) 36.

Referat temeinic motivat de asesorul I. SBIERA, F. 402. E x p r .

Asesor popular = judecător de tip nou (atașat pe lângă președinții tuturor instanțelor, afară de Curtea Supremă), ales de Sindicatele de Salariați la orașe și de Sindicatele de salariați agricoli dela sate și numit de Ministerul Justiției; este purtătorul unei conștiințe de clasă și înfăptuește legătura dintre justiție și poporul muncitor. [Accentuat și asesor. / Pl. -sori, -soare. / Și:

(învechit, dial.) așosor s. m.]

- N. din fr. assesseur.

AȘESTANIE s.f. v. sfeștanie.